Raamatupalat

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI NING HARIDUSALA, KÕRGKOOLIDE JA TEADUSASUTUSTE TÖÖTAJATE AMETIÜHINGU HÄÄLEKANDJA

Nr. 32 (1947) Laupäeval, 8. augustil 1981 Hind 2 kop. XXXIX aastakäik

HARIDUSOSAKONDADELE, ÜLDHARIDUSKOOLIDELE JA LASTEASUTUSTELE

Viies ellu NLKP XXVI ja EKP XVIII kongressi otsuseid ning tuginedes EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 20. märtsi 1978. a. määrusele «Üldhariduskoolide õpilaste õpetamise ja kasvatamise ning nende tööks ettevalmistamise edasise täiustamise kohta» ja NLKP Keskkomitee otsusele «Ideoloogiatöö ja poliitilise kasvatustöö edasisest parendamisest», annab Eesti NSV Haridusministeerium vabariigi haridusosakondadele, koolidele, koolivälistele ja koolieelsetele lasteasutustele **XI viisaastakuks** alljärgnevad **õppe- ja kasvatustöö põhisuunad.**

1. Pidada kommunistliku kasvatustöö peamiseks faktoriks NLKP XXVI ja EKP XVIII kongressi materjalide tundmaõppimist ja tutvustamist õpilastele teadusalaste teadmiste andmisel õppetundides ning klassi- ja koolivälise tegevuse kaudu. **Kasutada NLKP XXVI ja EKP XVIII kongressi materjale õpetamise metodoloogiliste aluste tugevdamiseks, õpilaste ideelis-poliitilise, kõlbelise ja tööalase kasvatamise tõhustamiseks.**

Kujundada õpilastes teaduslikku maailmavaadet, püsivat huvi marksistlik-leninliku teaduse ja poliitiliste teadmiste vastu, kasvatada kodanikutunnet, proletaarset internatsionalismi ja valmisolekut oma sotsialistliku kodumaa kaitsmiseks.

Kindlustada sihipärane ning konkreetne õppe-kasvatustöö planeerimine ja juhtimine ning haridustöötajate organiseeriv tegevus NLKP XXVI ja EKP XVIII kongressi suuniste elluviimisel hariduse alal.

2. **Kindlustada üldise kohustusliku keskhariduse edasine sisuline täiustamine ja tagamine, täiustatud õppeprogrammide ja õppekomplektide rakendamine.** Parandada õpilaste koolijõudlust ja õppetunni resultatiivsust. **Järjekindlalt tagada õppetunni kujunemine programmteadmiste omandamise põhivormiks,** õpilaste koormuse ja koduste tööde mahu otstarbekas reguleerimine.

Arendada pedagoogide loovat initsiatiivi õppe-kasvatustöö kui terviku optimeerimise kaudu kabinetsüsteemis, lähtudes õppe-kasvatustöö ühtsusest.

Kasutada aktiivsemalt positiivset kogemust sirguva põlvkonna õpetamisel ja kasvatamisel. Igati ergutada õpetajate loovat tegevust saavutatud edu süvendamisel.

Õppe-kasvatustöös rakendada pedagoogikateaduse saavutusi, pöörates erilist tähelepanu silmapaistvate nõukogude pedagoogide pärandi tundmaõppimisele ja juurutamisele.

3. **Tõsta õppe-kasvatustöö kvaliteeti, ideelis-poliitilise, töö- ja kõlbelise kasvatuse taset koolides ja koolivälistes lasteasutustes. Tugevdada õpetamise sidemeid eluga, kujundada õpilastes iseseisva töö ning ühiskondliku tegevuse oskust.**

Kindlustada õpilaste tööõpetuse ja -kasvatuse edasine arendamine, parandades materiaalset õppebaasi keskkooli vanema astme õpilaste süvendatud tööõpetuses. Kujundada tööarmastust, austust tööinimese vastu, parandada õpilaste ettevalmistust ühiskonnakasulikuks tööks ja laiendada nende osavõttu sellest, keskendada tähelepanu töö kõlbelise sisu avamisele. Tõhustada tööd kutsesuunitluse alal, kujundada sotsiaalset küpsust, valmisolekut töötada materiaalse tootmise sfääris.

4. **Täiustada laste kooliks ettevalmistust, luua tingimused 6-a. laste koolitulekuks ja 1.—3. kl. üleminekuks 5-päevasele töönädalale.**

Täiustada pikapäevarühmade ja -koolide ning kooliinternaatide materiaalset baasi, luua tingimused nendes päevarežiimi täitmiseks ja laste igakülgseks arendamiseks, suurendada õpilaste arvu nendes.

5. **Suurendada pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni ning õpilasomavalitsuse kõikide lülide osa noortes aktiivse eluhoiaku ja õigete ühiskondlik-kõlbeliste väärtushinnangute kujundamisel.**

Suunata klassi- ja koolivälises õppe-kasvatustöös pedagoogide jõupingutused elukohajärgse kasvatustöö paremale korraldamisele, laste järelevalvetuse likvideerimisele ja õiguskorrarikkumiste ärahoidmisele.

6. **Keskendada tähelepanu formalismi väljajuurimiseks õpetajate ja õpilaste töötulemuste hindamisel, võttes kriteeriumiks õpilaste õpetatuse ja kasvatatuse taseme.** Pidada silmas, et tõeliselt hea pedagoogilise kollektiivi kasvandikud on kõrgete kõlbelis-moraalsete omadustega ning oskavad teadlikult ellu rakendada kommunismiehitaja moraalikoodeksi põhimõtteid.

7. **Tõsta õppe-kasvatustöö taset koolieelsetes lasteasutustes. Vastavalt NLKP XXVI kongressi otsustele tõsta õppetundide efektiivsust, juurutada praktikasse pedagoogika uusimad suunad.** Tagada kasvataja ja laste töö ratsionaalne organiseerimine. Asetada põhirõhk laste iseseisva mõttetegevuse arendamisele, kõlbeliste omaduste kujundamisele ja individuaalsete iseärasuste arvestamisele õppe-kasvatustöös. **Tõhustada patriootilist ja internatsionalistlikku kasvatust koolieelses eas,** tutvustada lapsi riikliku sümboolikaga. Rahvastevahelise sõpruse kasvatamiseks ning arvestades vene keele tähtsust Nõukogude Liidu rahvaste suhtlemiskeelena, süvendada vene keele õpetamist. Hoolitseda igas kollektiivis loomingulise õhkkonna ning terve sotsiaalse ja psühholoogilise kliima loomise eest, luua lapsi igati arendav kõlbeline keskkond.

8. **Tihendada koostööd koolieelseid lasteasutusi omavate ministeeriumide, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega** koolieelsete lasteasutuste võrgu ühtlase väljaarendamise, kasutamise parandamise ning õppe-kasvatustöö täiustamiseks.

9. Suurendada tähelepanu pedagoogi, tema töö- ja olmetingimuste, ideelis-poliitilise ja erialase kvalifikatsiooni ning kaadri järelkasvu vastu. Tõsta pedagoogi vastutust õpilaste õpetamise ja kommunistliku kasvatamise eest, ühtsete nõuete rakendamise eest.

Heaks kiidetud Eesti NSV Haridusministeeriumi kolleegiumil 24. juunil 1981.

SÕPRUSRONG SCHWERINIST

Möödunud laupäeva hommikul oli Balti jaam tavalisest rohkem saginat täis. Perekonniti oodati pikisilmi kiirrongi «Estonia», sest saabuma pidid ju kooliõpilased Saksa DV-st Schwerini ringkonnast ja esmakohtumine sõprusliiduvabariigi Eesti NSV-ga sai teoks Tallinna eakaaslaste kodudes. Seepärast siis võis jaamaesisel nähagi elevil ja ootusärevaid nägusid — milline ta ikkagi on, see uus kauge sõber?

Ja siis nad tulid... Lilled, käepigistused, esimesed ebalevad saksa- ja venekeelsed sõnad. Ent sõprus sugenes kiiresti ning enne ühismiitingut Tallinna Ohvitseride Majas ei tahtnud ringmängud ja ühislaulud tänaval kuidagi lõppeda.

Võõrustajate seas oli ka partei Tartu rajoonikomitee sekretär Maie Nisu. Kuidas sõprussidemed Schwerini rahvaga siis sündisid?

«See oli kümnes, juubelirong, millega ma meie kooliõpilaste saatjana 1977. aastal Schwerini sõitsin. Ka seal olime perekondades külalisteks. Juhtusin külla Rehna linna keskkooli muusikaõpetajale Rosita Pulkowskile. Kuna ise olen ka muusikainimene, siis leidsime otsekohe ühise keele. Kui kaks aastat hiljem tema poeg Patrick sõitis sõprusrongiga Eestisse, siis ei tekkinud küsimustki, kelle pere külaliseks ta saab, ja viisin ta Kohtla-Järvele, kus tookord rajooni komsomolielu juhtisin. Tänavu on kord Rehna muusikaõpetaja tütre Mareni käes. Tema näeb siis Taaralinna ja on minu laste külaliseks. Kui Schwerinist kirja sain, oli meie peres ootuselevust kuhjaga. Ega Pulkowskite peregi meie vabariigi laste võõrustamisest eemale jää. Minu sõbranna abikaasa Peter töötab pioneerilaagri «La Passionaria» ülemana ja just nimelt selles laagris Eesti pioneerid ning kommunistlikud noored puhkavadki. Nii et vanemate sõprussuhted kanduvad nüüd juba üle lastelegi ja see on väga meeldiv.»

Kuidas Schwerini kooliõpilaste Eestimaa-päevad sisustatud on? Nii pärisime Eesti NSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu aseesimehelt Kersti Reilt.

«Kolme Tallinna-päeva aitavad meil sisustada lastevanemad. Lisaks sellele tutvuvad külalised loomulikult linnaga ja käime Rocca al Mares «Leigarite» kontserdil. Schwerini kooliõpilastele tutvustame ka pealinna tööstusettevõtteid. Minnakse «Normasse» mänguasjade valmistamist vaatama, meie kuulsaid eksikavaatoreid nähakse tootmiskoondises «Talleks». Osa õpilasi tutvub veel «Vasara» ja «Ilmarise» tsehhidega ning kohtub sealsete töölisnoortega. Meie pioneeride ja koolinoorte eluolust saadakse kuulda ajalehtede «Noorte Hääl» ja «Säde» ning ajakirjade «Pioneer» ja «Täheke» toimetustes. Loomulikult ei jäta me käimata ka meie unikaalses uusehitises — Pirita purjespordikeskuses. Usun, et meeldejäävaks elamuseks kujuneb ka ühine laevasõit Tallinna lahel.

Kui sellele lisada kontsertide, näituste ja muuseumide külastamine, kus käiakse perekonniti, siis peaks meie tööst-tegemistest küll piisava ülevaate saama.

Nädalajagu päevi puhkavad külalised veel «Energeetiku» ja «Pärlselja» pioneerilaagris. Mõlemad laagrid on võõrustamiseks hoolega valmistunud — ühised sõprusõhtud, spordivõistlused, ekskursioonid. Tegusa loetelu võiks jätkata. Kindlasti kujunevad huvitavaks Eesti NSV ja Saksa DV päevad, kus vastastikku tutvustatakse oma vabariiki.»

Külalisi tutvustas Schwerini ringkonna õpilasdelegatsiooni juht, Parchimi haridusosakonna referent Ingrid Kallina:

«Sõprusdelegatsiooni kuuluvad need õpilased kogu ringkonnast, kes on eriti silma paistnud õppimises ja ühiskondlikus töös. Eestisse sõitis 36 thälmann-pioneeri ja 35 Vaba Saksa Noorsooliidu liiget. Saatjate hulgas on õpetajaid, pioneerijuhte ja komsomolitöötajaid. Ka need on inimesed, kes selle reisi teenisid välja tubli ning kohusetundliku tööga.

Me teadsime juba varem siin käinute muljete järgi, et Tallinn on külalislahke linn, ent vastuvõtt ületas kõik ootused. Lapsed ootavad kannatamatult kohtumisi perekondades ja eakaaslastega pioneerilaagris. Juba rongis arutati, kuidas ja mis kõik ära teha tuleb, et võimalikult rohkem näha, kuulda ja muljeid koguda. Loomulikult tahame ka ise oma kodukohta tutvustada. Pioneerilaagris pakub selleks võimalust Saksa DV päev, milleks me juba kodus põhjalikke ettevalmistusi tegime. Kuidas see päev just välja näeb, see on veel esialgu saladus, sest tahame võõrustajaid millegagi üllatada. Ent tulge meile külla ja vaadake ise! Oma silm on kuningas.»

Tänaseks on Schwerini õpilastel pool Eestimaa koolivaheajasuve seljataga. Nende päralt on mererand ja sisutihedad laagripäevad Väänа-Jõesuu ja Pärlselja rannamändide all. Juba järgmisel laupäeval võetakse ette kodutee, ent jäävad sõprussidemed, jäävad mälestused oma ajutistest «kasuvanematest» ja uutest sõpradest. Jätkub juba kirjasõprus ja mine tea, vahest järgmised sõprussõidudki.

Rongil käisid vastas
ÜLO TIKK ja
MARGUS VIIKMAA

● **Esimesed kohtumised, esimesed lilled, esimesed sõprusnaeratused.**
● **Maren Pulkowskil on kohe ees Taaralinna-sõit.**

ОТДЕЛАМ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ, ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ ШКОЛАМ И ДЕТСКИМ УЧРЕЖДЕНИЯМ

Претворяя в жизнь решения XXVI съезда КПСС и XVIII съезда КПЭ и опираясь на постановление ЦК КПЭ и Совета Министров Эстонской ССР от 20 марта 1978 года «О дальнейшем совершенствовании обучения и воспитания учащихся общеобразовательных школ и подготовки их к труду» и решение ЦК КПСС «О дальнейшем улучшении идеологической, политико-воспитательной работы», Министерство просвещения Эстонской ССР ставит перед отделами народного образования, школами, внешкольными и дошкольными детскими учреждениями республики **на XI пятилетку** следующие **основные направления учебно-воспитательной работы.**

1. Основным фактором коммунистического воспитания считать изучение материалов XXVI съезда КПСС и XVIII съезда КПЭ и ознакомления с ними учащихся на уроках при подаче научных знаний и через деятельность внеклассных и внешкольных учреждений. **Использовать материалы XXVI съезда КПСС и XVIII съезда КПЭ для укрепления методологических основ обучения, усиления идейно-политического, нравственного и трудового воспитания.**

Формировать у учащихся научное мировоззрение, постоянный интерес к марксистско-ленинской науке и политическим знаниям, воспитывать гражданственность, пролетарский интернационализм и готовность к защите своей социалистической родины.

Обеспечить целенаправленное и конкретное планирование учебно-воспитательной работы и руководство ею, соответствующую организаторскую деятельность работников просвещения по претворению в жизнь предначертаний XXVI съезда КПСС и XVIII съезда КПЭ по вопросам народного образования.

2. **Обеспечить дальнейшее совершенствование содержания всеобщего обязательного среднего образования, полную реализацию усовершенствованных учебных программ и комплектов.** Повысить качество обучения школьников и результативность урока. Настойчиво добиваться превращения урока в основную форму усвоения программных знаний, целесообразного регулирования нагрузки учащихся и домашних заданий. Опираясь на преимущества кабинетной системы, развивать творческую инициативу педагогов путем оптимизации учебно-воспитательного процесса как целостного единства, дальнейшего укрепления единства учебной и воспитательной работы.

Активнее использовать положительный опыт обучения и воспитания подрастающего поколения.

В учебно-воспитательной работе применять достижения педагогической науки, уделяя особое внимание изучению и внедрению наследия выдающихся советских педагогов.

3. **Повысить качество учебно-воспитательной работы, уровень идейно-политического, трудового и нравственного воспитания в школах и внешкольных детских учреждениях. Укрепить связи обучения с жизнью, прививать учащимся умение самостоятельной работы и общественной деятельности.**

Обеспечить дальнейшее развитие трудового обучения и воспитание учащихся, улучшить учебно-материальную базу углубленной трудовой подготовки учащихся старшей ступени средней школы. Формировать любовь к труду, уважение к труженику, улучшить подготовку учащихся к общественно-полезному труду и расширить их участие в нем, направить внимание на раскрытие нравственного содержания труда. Усилить работу по профориентации, формировать социальную зрелость, готовность трудиться в сфере материального производства.

4. **Совершенствовать подготовку детей к школе, создать условия для поступления в школу детей шестилетнего возраста и перехода на пятидневную рабочую неделю с I по III классы.**

Совершенствовать материальную базу групп и школ продленного дня и школьных интернатов, создавать в них условия для выполнения режима дня и всестороннего развития детей, увеличить число учащихся в них.

5. **Поднять роль пионерской и комсомольской организации и всех звеньев ученического самоуправления в деле формирования у молодежи активной жизненной позиции и правильной общественно-нравственной ориентации.**

Во внеклассной и внешкольной учебно-воспитательной работе направлять усилия педагогов на лучшую организацию воспитания по месту жительства, ликвидацию безнадзорности и предупреждению правонарушений среди учащихся.

6. **Сосредоточить внимание на искоренение формализма в оценке результатов работы учителей и учащихся, принимая за критерий уровень эрудиции и воспитанности учащихся.**

Иметь в виду, что воспитанники действительно хорошего педагогического коллектива обладают высокими нравственно-моральными качествами и умеют сознательно претворять в жизнь принципы морального кодекса строителя коммунизма.

7. **Поднять уровень учебно-воспитательной работы в дошкольных детских учреждениях. Согласно решениям XXVI съезда КПСС повысить эффективность уроков, внедрять в практику новейшие направления педагогической науки.**

Обеспечить рациональную организацию труда воспитателя и детей. Основное внимание направлять на развитие самостоятельной мыслительной деятельности детей, формирование нравственных качеств и учет индивидуальных особенностей в учебно-воспитательной работе. **Усилить воспитание патриотизма и интернационализма в дошкольном возрасте,** знакомить детей с государственной символикой. С целью воспитания дружбы между народами и учитывая важность русского языка, как языка общения между народами Советского Союза, углубить обучение русскому языку. Заботиться о создании в каждом коллективе творческой атмосферы и здорового морально-психологического климата, обеспечить детям всесторонне развивающую нравственную среду.

8. **Усилить сотрудничество с министерствами, предприятиями, учреждениями и организациями, имеющими дошкольные детские учреждения** в целях равномерного развития единой сети дошкольных детских учреждений, совершенствования учебно-воспитательной работы во всех дошкольных детских учреждениях независимо от их ведомственного подчинения.

9. Усилить внимание к педагогу, его работе и условиям быта, идейно-политической и профессиональной квалификации, к вопросам пополнения кадров. Повысить ответственность педагога за обучение и коммунистическое воспитание учащихся, претворение в жизнь единых педагогических требований.

Одобрено коллегией Министерства просвещения Эстонской ССР 24 июня 1981 г.

KOMMUNISMI JA RAHU EEST

Igasügiseti kogunevad õpetajad taas oma augustikuu nõupidamistele. Et analüüsida eelmise kooliaasta tööd ja seada silmade ette algava aasta lähiperspektiive. Midagi selletaolist toimus igas maakonnas ka kodanlikul ajal. Tohutult elavamad ja rohketest perspektiividest täidetud nõupidamised said aga teoks 1940. aasta sügisel. Õpetajad ei rutanud siis uute tunnete ja lootustega mitte ainult oma maakonna nõupidamisele, vaid sõitsid hulganisti osalema ka naabermaakondade arupidamistest. Lõuna-Eesti üks sellelaadseid arvukate osavõtjatega nõupidamisi toimus tollal Võru «Kandle» suures saalis. Saalitäis inimesi jälgis pingsalt prof. Kristjan Kure ligi kahetunnilist ettekannet ja küsimusi jätkus teiseks kaheks tunniks.

Aga 1941. aasta augusti lõpp? Suur osa neist, kes aasta tagasi olid Võrumaa nõupidamisel, oli nüüdki koos. Kuid seekord Valga vangimajas... Siin oli maakonna koolide inspektor August Kõiv, seitsmeklassiliste koolide direktorid Karl Kaalep Pukast, Richard Ploomipuu Harglast, Rein Peemot Madsalt, siis veel Bernhard Ploomipuu Pajust, August Kärstna Priipalust ja endine Pikasilla kooli juhataja Evald Kuslapuu, õpetaja Elisabeth Vibo ning nende ridade kirjutaja. Üheksa õpetajat ja ... pidasime ka nõu.

Meid ei toimetanud vanglasse hitlerlikud sõjavõimud, maa vallutajad, vaid kohalikud eesti kodanlikud natsionalistid, peamiselt valla hallparunid ja nende truud käsilased. Ja peamiseks süüdistuseks oli: tegid kommunistlikku kihutustööd koolis ning seltskonnas. Mis sellest, et kaebusse kirjutati mõningail juhtudel ainult: õpetas koolis «Internatsionaali» ja muid töölislaule, kõneles koolis Oktoobrirevolutsiooni aastapäeval ning 1. mai aktusel.

Kuidagi ei saa vähendada ega lihtsustada siiski seda osa, mida täitis iga minu vangimajakaaslane esimesel nõukogude võimu aastal. Mitte keegi neist ei olnud tollal partei liige ega ka kommunistlik noor, kuid ometi oli igaüks sügavalt veendunud kommunistlikus tões. Seda ei väljendanud nad mitte õõnsates sõnakõlksudes ega miitingute vaimustuses, vaid vaimsest läbitunnetusest valgustatud igapäevases koolitöös. Aga just see sisemine veendumuste tuli, mida ei saa sõnades süüdistusakti kanda, oligi põhjuseks, miks nad topiti vangla ülemääraselt tulvil kambritesse. Kust saatjate arvates pidi paratamatult peatne tee viima nad mahalaskmisele mõnes kõrvalises metsasügavikus.

Peab tunnistama, et kodanlikes natsionalistidest isehakanud võimumeeste juuli- ja augustikuine esialgne tuhin hakkas aegamisi vaibuma. Kõikjal leidus inimesi, kes hakkasid kõige agaramaid «verekoeri» kohtadel häbimärgistama ja kinnipeetavaid julgemini kaitsma. Seda märkasime vanglaski. Sest küllaltki leidus endisi õpilasi ja nende vanemaid, kes püüdsid meid aidata. Kas siis ainult julgustava sõna või õnnekombel kättetoimetatud leivapätsi näol, kui meil tuli käia konvoi saatel mitmesugustel välitöödel. Mitmed sõandasid minna võimumeeste juurde tõendama, et meie polnud mitte püsikuuli väärivad kurjategijad. See aitas mõnegi meie inimese vanglast varemini välja. Hoolimata, et Valga üks võimumehi poliitilises politseis Nikolai Kuks karjus ühele niisugusele eestkostjale: «Ma ei taha midagi head kuulda, vaid ainult seda, mis süüd raskendab!»

Esimesena hukati meie õpetajate perest Hargla 7-kl. kooli direktor Richard Ploomipuu — 1941. a. novembri algul. Evald Kuslapuu hävitati tõenäoliselt paar nädalat enne Nõukogude armee võitlejate Tallinna jõudmist. Viidi Patareist välja ja tapeti mingis kohas teispool Piritat. Kõige kaugemale kodumaast saadeti Rein Peemot. Tema põrm puhkab Stuttgardist umbes 60 km lõunapool, Bissingeni linnakeses olnud vangilaagri kalmistul. Tema oli üks neist 1115-st, kes surid üldisse kurnatusse sealses laagris. Laagri vabastasid prantslased. De Gaulle'i käsul püstitati sellele kalmistule 1115 cm kõrgune puurist. Ei tea, kas see rist on veel alles, kuid üks sentimeeter selle pikkusest pühendati prantslaste poolt siiski ka Eesguneme igasügiseti taas õpemälestusele.

Meie teised tulime vangilaagrite õudusest väga mitmesuguseid teid pidi tagasi elule. Jah, isegi Poola- ja Saksamaa laagreist. Ja me asusime taas õpetajaina tööle ning kogunema igasügiseti taas õpetajate nõupidamisele.

Nelikümmend aastat on möödunud tollest kurjast suvest, sügisest. Maailmas on taas tugevasti tõstmas pead mitut masti sõjaõhutajad ning sotsialistliku ühiskonna vaenlased. Nad igatsevad korrata 1941. aastat.

Tänane noorus teab mõndagi tollest kurjast minevikust, kuid ainult kirjanduse kaudu. Aga ka ainult nende suu kaudu, kes kirjasõna edasi annavad. Tegelike kogemuste puudumine takistab emotsionaalse elamuse tekkimist. Meil on aga vabariigis veel elamas õpetajaid ja ka mitteõpetajaid, kes fašismi metsikut lõusta nägid väga-väga lähedalt. Just tema inimvaenulikku nägu. Miks ei võiks koolid kasutada senisest rohkemal määral neid inimesi. Seda peamiselt mõjukama ideoloogilise kasvatustöö huvides. Tõenäoliselt kuluksid need kohtumised ära ka meie tublit raamatutarkust saanud nooremale õpetajasperele. Eesti NSV Rahukaitsekomitee juures asuv endiste fašismivangide sektsioon, mille osakonnad on kõigis rajoonides, on alati valmis abistama neid, kes püha sõna — rahu — eest võitlemas.

ALLEKS VALLNER,
Eesti NSV teeneline õpetaja

ÜLELIIDULISELT NÕUPIDAMISELT

Seoses uute täiustatud õppeprogrammide kasutuselevõtmisega on NSV Liidu Haridusministeerium koos Pedagoogika Akadeemia instituutidega korraldanud mitu üleliidulist nõupidamist arutamaks konkreetseid teid õpetamise ja kasvatamise taseme tõstmiseks. Taoline seminarnõupidamine füüsika õpetamise parendamiseks toimus 21.—23. maini Tiraspolis, millest ka allakirjutanu osa võttis. Siinkohal esitame probleeme ja mõtteid, mis pakuvad füüsikaõpetajale enam huvi.

Nõupidamisel rõhutati eriti koolis tehtava kasvatustöö tõhustamise vajadust. Oma avaettekandes «Üldhariduskooli töö täiustamine NLKP XXVI kongressi otsuste valgusel» märkis NSV Liidu Haridusministeeriumi Koolide Peavalitsuse juhataja asetäitja N. Jermolajeva, et kool peab tagama õpilaste tööalase ja kõlbelise kasvatuse kvaliteedi tõusu. Tööalases kasvatuses ei ole eesmärgiks mitte niivõrd kutsealane ettevalmistus, kuivõrd õige kutsesuunitlus. Õpilaste kõlbeline kasvatamine peab toimuma pidevalt ja seepärast ei saanud nõustuda ettepanekuga — lülitada õppeplaani eraldi kõlbelise kasvatuse tunnid.

Rääkides täiustatud programmidest ja õpikute ümbertöötamisest, toonitas N. Jermolajeva, et täiustatud programmides on paljud õpilaste poolt raskesti omandatavad ja teisejärgulised küsimused välja jäetud. Programmide koostamisel tuleb näha perspektiivi, milline õppematerjal võib tulevikus esmajärguliseks saada. Programmis antud ajaline jaotus ei ole õpetajale kohustuslik, ent õppeaasta lõpuks peab kogu kursus olema läbi võetud.

Programm ja õpik peavad omavahel kooskõlas olema. Osa teemade käsitluse peavad õpikute autorid veel metoodiliselt ümber töötama. Programmide täiustamine ja õpikute lihtsustamine ei tähenda ainetasandi langust. Küsimus on enneköike ikkagi metoodika täiustamises.

Paralleelõpikud on tervitatavad, sest konkurentide olemasolu sunnib autoreid ennast pingutama, see aga mõjub soodsalt õpikute kvaliteedile. Ka õpetajal on sel juhul võimalus valida talle sobivam käsitlusmetoodika. Koos õpikuga peab ilmuma metoodiline juhend, milles on selgelt esitatud autori kontseptsioon.

Õpetamise suure puudusena nimetas N. Jermolajeva tähelepanu ühtlast jaotamist kogu õpitavale materjalile. Selle tulemusena teab õpilane sageli kõiki õpitud küsimusi, kuid ei oska materjali seostada- ega üldistada. Ft

(Järg 4. lk.)

ÜLE KOOLIAASTA EEL

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline Raamatukogu

1. KESKKOOLI ÕPETAJASKOND 1940. AASTATE TEISEL POOLEL

Tallinna 1. Keskkool 350

Kooli õppetaseme ja sellest tulenevalt ka tema maine määrab esmajoones õpetajaskond. Tallinna 1. keskkoolil kui vanade traditsioonidega õppeasutusel on selles osas olnud alati hea kuulsus, seda ka pärast Suurt Isamaasõda. Kuigi sõjakeerises kas hukkusid (V. Peet, D. Orgussaar) või lahkusid koolist mitmed tunnustatud pedagoogid (P. Parts, A. Siitam, R. Sõmer jt.), suutis kool oma põhikaadri säilitada.

1944. aasta sügisel alustas koolis tööd 15 pedagoogi, nende hulgas juba kooli raudvaraks saanud Aleksis Kuusik (õpetas füüsikat), Richard Kress (eesti keel ja kirjandus), Feliks Männik (matemaatika), Villem Orav (ajalugu) ja Meta Schwarz (vene ja saksa keel). Nende kõrval olid pikaajalised õpetajatöö kogemused ka Alma Aaremäel (loodusteadus), Lidia Aleksejeval (vene keel), Helmi Jürgensteinil (vene ja saksa keel), Ernst Nurmel (ladina keel), Oskar Petersil (eesti keel), Alice Rannastul (maateadus) ja Marcella Morinil (inglise keel). Joonistamist hakkas õpetama A. Akberg, kehalist kasvatust G. Loor, 1945. a. jaanuari alguses laulmist J. Liivak.

1944. aasta detsembrist jätkas direktorina kauaaegne koolijuhataja ja füüsikaõpetaja A. Kuusik, õppealajuhatajaks kinnitati R. Kress.

Seda pedagoogide põlvkonda iseloomustasid tugev erialane ettevalmistus (kõrgharidus, neist enamik — F. Männik, A. Aaremäe, M. Morin jt. Tartu ülikooli kasvandikud) ja pikaajalised kogemused pedagoogilisel alal. Sündinud valdavalt 19. sajandi lõpul (vanimatena V. Orav 1885. a. ja A. Kuusik 1886. a.), oli neil selleks ajaks juba rohkem kui 20-aastane pedagoogilise töö staaž (V. Oraval 33, F. Männikul 30, A. Kuusikul 29, M. Schwarzil 27 aastat jne.). Suhteliselt nooremasse põlvkonda kuulusid sel ajal M. Morin (sünd. 1910) ja O. Peters (sünd. 1903), vastavalt viie-ja seitsmeaastase pedagoogilise töö kogemustega. O. Petersil oli seejuures seljataga vaevlemine fašistlikus vanglas.

1945. aasta sügisel, kui koolis avati ka 1.—5. klassid, alustasid 1. keskkoolis tööd M. Lang, A. Liik, E. Madalik, E. Rikken, M. Sarn, L. Tänna ja M. Kaerma. Oma pikaajalise pedagoogitöö staažiga (L. Rikken 27, A. Liik 25, M. Lang ja M. Sarn 24 aastat jne.) kuulusid ka nemad õpetajate vanemasse generatsiooni. Suhteliselt noorem oli oma 4-aastase staažiga E. Madalik (sünd. 1905). Omades gümnaasiumi (M. Lang, L. Rikken, M. Sarn), pedagoogiumi (E. Madalik) või õpetajate seminari (A. Liik, L. Tänna, M. Kaerma) haridust ning algkooliõpetaja kutset, asusid nad tööle kooli noorematesse klassidesse (1.—8. kl.)

Mõnevõrra hiljem asusid tööle sõjalise ala juhataja Julius Erm (lõpetanud sama kooli 1935) ja kehalise kasvatuse õpetaja A. Lannus. A. Lannus ja lauluõpetaja J. Liivak lahkusid aga peatselt. Novembris 1945 asus lauluõpetaja kohale Magda Pirker, detsembris tuli kehalise kasvatuse (esialgu sõjandusõpetajaks) Arnold Trummer.

Sama õppeaasta lõpul lahkusid koolist V. Orav (kes aasta hiljem tagasi tuli), J. Erm ja M. Pirker. Uueks ajalooõpetajaks sai Linda Amtus, lauluõpetajaks Valter Peerna ja sõjandusõpetajaks Grigori Roolaid. 1946/47. õppeaastal asus 1. keskkoolis ajalooõpetajana tööle M. Simson.

Direktoriametist lahkus 1946. aasta sügisel A. Kuusik, tema kohale asus 1. septembrist 1946 tagalast Eesti NSV-sse naasnud August Tiisler.

A. Tiisler (sünd. 1887) oli Leningradi ülikooli lõpetanud füüsik ning tal oli selleks ajaks 28-aastane pedagoogilise töö staaž. Olles A. Kuusikust ainult aasta noorem, jäi tal siiski vajaka koolijuhtimise oskustest. Lisaraskusi tekitas ka mõneti konarlik eesti keel, kuid peamine oli see, et ta püüdis «omal käel» toime tulla, mis aga mitte alati korda ei läinud. 1949. aasta veebruaris vabastati A. Tiisler ametist. Tema järel võttis kooli juhatamise raske koorma enda kanda kogemustega, peaaegu 25-aastase tööstaažiga Eesti NSV teeneline õpetaja (1946) Rudolf Meriloo.

1950.aasta aprillis lahkus õppealajuhataja kohalt ja ka koolist suure autoriteediga eesti keele ja kirjanduse õpetaja R. Kress. Uuest õppeaastast kinnitati tema asemele äsja 1. keskkoolis tööle asunud eesti keele õpetaja Hilda Seljandi.

Esimene sõjajärgsetel aastatel 1. keskkoolis õpetanud pedagoogide põlvkond oli tugeva erialase ettevalmistusega ja tuli hästi toime ka nõukogude pedagoogika põhialuste omandamisega. Õpilaste hulgas oli neil suur autoriteet. Olgu siinkohal esitatud nendest paar lühiportreed nähtuna endiste õpilaste poolt aastaid hiljem.

«Villem Orav — meie esimene klassijuhataja ja ajalooõpetaja. Meeles on tema õpetamismeetodid, mis valmistasid meid hästi ette kõrgkooliks. Rida tunde järjest ta ainult seletas (jutustas) meile ajaloost huvitavaid seiku, mida meie õpikust ei leidnud. Sellega küttis ta üles meie huvi õpiku lugemise vastu... Pärast mõnda loengut teatas, et järgmine kord hakkab küsima ja küsis-

ki, ning hindas. Häda neile, kes ei olnud suutelised vastama!» (K. Hallik, lõpetanud 1947. a.)

Pedagoogitegevuse kõrval tegeles V. Orav tol ajal agaralt ka ajalooõpikute (A. Pankratova, A. Jefimov, A. Šestakov jt.) tõlkimisega. Silmapaistvate teenete eest hariduse alal anti V. Oravale 1946. aastal ühena esimestest vabariigis Eesti NSV teenelise õpetaja aunimetus.

Pikemat aega õpetas 1. keskkoolis Feliks Männik. Oma aines tugev, kuid napisõnaline ning õppe-kasvatustöö huvides isiklikke emotsioone tagaplaanile suruv F. Männik jättis õpilastele sügava mulje. Ka aastaid hiljem meenutatakse F. Männikut ikka ja jälle kui koolipõlve üht parimat õpetajat. «Väga kardetud õpetaja oli matemaatikaõpetaja Männik. Tema lemmikväljendid: «Istke, kaks! Tooge mulle tintsi» jne. muutusid ruttu populaarseks. Matemaatikat õpetas ta kuivalt, arvestusega, et kõik poisid peavad aru saama. Tingida temaga hinde üle oli mõttetu.» (V. Loo, lõpetanud 1951. aastal.)

Õpetajana, kes kuidagi märkamatult oskas oma aines tugeva vundamendi luua, meenutatakse A. Aaremäed: «Alma Aaremäe õpetas keemiat ja bioloogiat... Keemiaga, mida ta õpetas, tulin mina (ja kuuldavasti ka mõni teine) toime Tallinna Polütehnilises Instituudis I kursusel ja isegi II kursusel ilma oluliselt midagi juurde õppimata. Pidi siis ikka põhja all olema.» (K. Hallik)

Kooli üheks tugisambaks jäi eesti keele õpetajana ja keskkooliastmes õppealajuhatajana kuni 1950. aasta kevadeni R. Kress .«Suurim autoriteet oli meie jaoks Richard Kress. Olgugi et meie teda kartsime, oli ta ikkagi autoriteet ja võis tulla ükskõik mis tundi, kui mõni aine-õpetaja puudus ning küsida: «Noh, kus poisid pooleli jäid?» ja rääkida pooleliolevast ainest väga huvitavalt, olgu siis matemaatika, ajalugu või mõni muu aine.» (A. Põdra, lõpetanud 1951. aastal.)

Ajapikku hakkasid 1940. aastate lõpul ja 1950. aastate algul koolist lahkuma õpilaste poolt väga hinnatud, kuid juba aastates õpetajad V. Orav, R. Kress, A. Kuusik, F. Männik, L. Aleksejeva, M. Schwarz. Mõned neist asusid tööle mujale — E. Nurm näiteks Tartu Riiklikku Ülikooli. Lahkunud vanemapõlve pedagoogide asemele tuli neil aastail staažikaid õpetajaid teistest koolidest, kuid ka nooremaid, nõukogude koolitusega pedagooge. Samal ajal jäi kooli edasi töötama endisi staažikaid, vilunud pedagooge (A. Aaremäe, A. Akberg, M. Morin, R. Meriloo ja mitmed teised).

Seoses õpilaskonna kasvuga kasvas ka õpetajate arv. Kui 1945/46. õ.-a. asus 1. keskkoolis tööle 24 õpetajat, siis 1947/48. õ.-a. oli neid juba 40 ja 1950/51. õ.-a. 48.

1947.—1951. aastani õppis 1. keskkoolis ka vene õppekeelega nooremaid klasse. Vene õppekeelega klassides oli (sõltuvalt õpilaste arvust) 1948/49. õ.-a. 13, 1949/50. õ.-a. 10 ja 1950/51. õ.-a. 5 õpetajat.

Uusi õpetajaid asus tööle kõigis kolmes — algkooli, mittetäieliku keskkooli ja keskkooli astmes.

Keskkooli tulid neil aastail õpetajateks Anna Heinmann (vene keel), Alma Ainomäe, Hilda Seljandi (mõlemad eesti keel) Aleksander Kilkson (matemaatika, füüsika) ja Eevi Murel (geograafia). Kolm esimesena nimetatu olid juba staažikad pedagoogid (neist A. Ainomäe rohkem kui 30-aastase staažiga). A. Kilkson ja E. Murel õpetajate instituutide kasvandikena alles alustasid oma pedagoogitegevust.

Mittetäieliku keskkooli astmes (5.—7. kl.) asusid õpetama Linda Pealkivi (vene keel), Harri Kelder (ajalugu, konstitutsioon), Ants Sõber (matemaatika, füüsika), Linda Reinvald (inglise keel), Lydia Veisserik, Salme Meriloo (mõlemad matemaatika), Tiina Randalu ja Hella Jõerand (mõlemad eesti keel), algkooli astmes (1.—4. kl.) Juula Klemets, Eleonore Rikken, Inge Ristik, Helene Pannal, Elgine Hoffert.

Nendegi hulgas oli staažikaid pedagooge (L. Veisserik, T. Randalu, H. Jõerand, L. Pealkivi, S. Meriloo, E. Rikken, J. Klemets), kuid ka nõukogude võimu aastail pedagoogihariduse omandanuid (lõpetanud kas õpetajate instituudi või õpetajate seminari) ja pedagoogitegevust alles alustanud noori (A. Sõber, H. Kelder, L. Reinvald, H. Pannal jt.). Nooremasse põlvkonda kuulusid ka kehalise kasvatuse õpetaja Harri Aumere ja lauluõpetaja Nelli Palis (hiljem Jaanson).

Need noorema põlvkonna õpetajad kujunesid edaspidi eeskujuks ja autoriteediks mitme põlvkonna noortele 1. keskkoolis või pedagoogitöö] teistes koolides ja ühiskondlikus elus. Antud ajavahemikul 1. keskkooli tööle asunutest said sellisteks eeskätt Hilda Seljandi (sünd. 1906), Harri Aumere (1917), Ants Sõber (1928), Harri Kelder (1928) ja mõned teisedki. Iseloomustavaks muutuseks pedagoogide peres oli see, et nii nagu kogu Eesti keskkoolides hakkas ka Tallinna 1. keskkoolis järjest rohkem õpetama naisõpetajaid.

AHiO KENNIK

KUJUTAV KUNST

Kogu kooli õppe-kasvatustöö süsteemis selgitab kunstiõpetus, et peale ilu probleemide on kunstis tähtsal kohal sotsiaalsed probleemid ja et tõeline kunstnik peab olema ka kodanik. Õpilane tunnetab kunsti ühiskondlikku missiooni.

Kunstiõpetuse tundides ja ka klassivälises tegevuses toimub õpilaste kunstivõimete arendamine, kunsti mõistva vaataja ja hindaja kasvatamine.

Üks selliseid võimalusi on kunstinädalad. 1979. a. kevadel, kui kunstinädala raskuspunkt oli Põlva rajoonis, võtsime koos õpilastega osa mitmetest ülerajoonilistest üritustest.

Leevaku 8-kl. koolis oli oodatud külaline 15 aasta vältel kuni oma surmani 1980. aastal kunstnik Ernst Hallop. Tema looming jutustas elamuslikult Nõukogude Liidu eri paikadest, nende elanikest. Tema juttude ja pastellmaalide kaudu said lähedaseks inimesed ja nende töö. Kunstnik Hallopi loodud portreed, sealhulgas ka õpilaste, kodupaiga elanikest, tegid selle kujutava kunsti žanri õpilastele mõistetavamaks. Samas sai ka selgeks, et kujutaval kunstil on kordumatu osa tööinimese karakteri avamisel.

Kujutav kunst loob ka traditsioone. Põlva rajooni koolinoored osalevad igal aastal festivalil «Põlva koolikevad». Üks meeldejäävamaid sündmusi on võidupühal festivali ürituste lõpetamine. Toimub rongkäik ja miiting langenute mälestussamba juurde. Senini tähistas paika väike mälestusmärk. 1980. a. maikuus avati kunstnik Kalju Reiteli loodud mälestussammas. Pronksist ema, kätel surev poeg, jääb leinas tähistama paljude emade ja omaste vaenuväljal hukkunud poegade ja tütarde kaotuse valu. Ausamba avamisel rääkis EKP Põlva Rajooni Komitee esimene sekretär Maia Leosk, et meenutagu see mälestussammas kodumaa poegi ja tütreid, kes andsid elu Põlva rajooni vabaduse eest. Pidulikul ürituse viibisid ka Põlva vabastuslahingutest osavõtnud kindral Demidov, sõjaveteranid, töökollektiivide esindajad. Auvalves seisid pioneerid. Koolide delegatsioonid asetasid mälestusmärgi jalamile lilli.

See oli omalaadne, kordumatu sündmus meie rajoonis.

Kujutava kunsti teostega loome koolimajas, ühiskondlikus hoones, kodus soodsa töömeeleolu, mõjutame inimese tundeilma.

Selle eesmärgiga eksponeerime õpilaste loomingut klassides. Korraldame õpilastööde näitusi. Igal kevadel korraldame ülevaatenäituse õpilaste aastaloomingust.

Mõistes, et kujutava kunsti teosed teevad meid vaimselt rikkamaks, olen soovitanud õpilastel kinkida oma loomingut vanematele sünnipäevaks või mõne muu tähtpäeva puhul. Õpilased tunnetagu, et kujutava kunsti teos on hinnaline kingitus. Meie kooli õpilastel on olnud võimalus kaasa elada, kui koolile kingiti juurdeehitise avamisel Eesti Kittuse akvarell «Lilled». Selle andis pidulikult 1. septembril üle haridusosakonna juhataja, märkides tunnustavalt kogu kooli tublit tööd uue hoone ehitusel. «Lilled» on selle suure töö sümbol.

Kujutav kunst peaks igasse kodusse jõudma. Sel eesmärgil oleme korraldanud kooli piirkonna elanike kodudes leiduvate originaalsete kunstiteoste näitusi koolimajas (kunstnik Hallopi loomingut leidub paljudes kodudes). See ülesanne võimaldab õpilasel näha, kuidas maal on kodukeskkonnas eksponeeritud. Iga omanik tavaliselt jutustab, mida ta teoses leiab, milliste meeleolude ja tunnete tekkimisele see kaasa aitab. Sageli oskab omanik jutustada ka teose loomelugu. Leidub rohkesti teoseid, mis on loodud õpilastele tuttavates paikades. Kool on igale näitusele toodud kunstiteose omanikule andnud tänukirja, mille kujundavad õpilased. Selline ühine kunstialane ettevalmistus lähendab õpilasi kujutavale kunstile.

Kunstiteos saab selgemaks, kui õpilasel on teadmisi kunstiteoses jutustatavast ajast. Siis selgub õpilasele paremini teose esteetiline ja kasvatuslik väärtus.

Võimaluse korral peaks vaatlema originaale. Vaatlus olgu õpilasele huvitav, tema emotsioone mõjutav, eakohaselt mõistetav. Arvamusi ette anda ei tohi. Õpilasel tekkigu oma seisukoht.

Konkreetne näide kujutava kunsti osast ühiskonna elus on I. Repini maal «Burlakid Volgal». See teos tekitas palju ärevust tsaariaegsete võimukandjate hulgas. Teose tutvustamisel saab kasutada diapositiivide komplekti ja autobiograafilist teost «Kauge, kuid lähedane». Õpilastele võiks ette lugeda katkendeid (lk-d 268—270, 399—341, 350—353.) Viimases lõigus tuleb eriti ilmsiks eri inimeste hoiak maali suhtes. Ühed peavad seda häbiplekiks vene rahvale, teised aga suurepäraseks kunstitööks. Ilja Repini enda arvates algas selle maaliga tema kuulsus kogu Venemaal.

Plakatikunsti tutvustamisel on mõtet pikemalt peatuda vene nõukogude graafiku D. S. Moori kodusõja-aegsel plakatil «Oled sa juba registreerunud vabatahtlikuks?» Nagu iga kujutava kunsti teos, väljendab see plakat kunstniku suhtumist käsitletavasse. Plakat iseloomustab võitlejat kirgliku revolutsioonilise paatosega. Plakatil kujutatud punakaart-

ANDEKUSEST ÜLDSE JA MATEMAATIKAS ERITI

Mis on andekus? ENE-s on fikseeritud: «Andekus on üksiku võime või võimete kogumi kõrge tase, mis realiseerub inimese eriti edukas tegevuses mingil alal»

Andekus ja võimed on tegurid, mida tuleb arvestada töös õpilastega. Nimetatud teemat on põhjalikult käsitlenud V. Krutetski teoses «Психология математических способностей школьников», Москва, «Просвещение», 1968. Iga õpetaja on huvitatud sellest, kuivõrd õpilane on suuteline omandama õppematerjali ja kas see on jõukohane kõigile õpilastele. V. Krutetski väidab, et **kõik lapsed on võimelised õppima;** iga normaalne ja psüühiliselt terve õpilane on suuteline omandama keskhariduse, omandama õppematerjali kehtiva programmi ulatuses ja **õpetaja peab** seda saavutama kõigi õpilaste puhul.

Toodud seisukoht on kehtiv, kui kõik õpilased suhtuvad püüdlikult õppetöösse ja neil on edukaks tööks vajalikud kodused tingimused. Paraku ei ole alati ei püüdlikkust ega tingimusi. V. Krutetski esitatud nõukogude psühholoogide seisukoht on järgmine: võimed on **alati** arengu tulemus. Nad kujunevad ja arenevad elus, tegevuses, õpetamise ja kasvatamise protsessis. Võimed ei või olla kaasa sündinud. **Kaasa sündinud** võivad olla ainult võimekuse algmed — mõned aju ja närvisüsteemi anatoomilis-füsioloogilised iseärasused, millega inimene ilmale sünnib. Pole põhjust arvata, et Lobatševskist oleks saanud suur muusik või Puškinist matemaatik. Puškini kohta on teada, et ta oli eriti nõrk geomeetrias, kuid tema poeesia on võrratu. Inglise füüsik T. Young aga oli veendunud, et inimene on võrdselt võimekas igal alal. Selle tõestuseks asus ta tööle tsirkusesse kõietantsijana, tehes paralleelselt väljapaistvaid füüsikauurimusi. Seda tuleb lugeda haruldaseks erandiks nagu sedagi, et Young hakkas lugema 2-aastaselt.

Sageli kõneldakse mittekülladase võimekuse kompenseerimisest oskusega, iseloomuomadustega (kannatlikkus, püsivus). Kas aga väga intensiivse kompenseerimise korral ei muutu omaette probleemiks kasutegur? Kas on mõistlik kulutada tohutut energiat, et korvata mingi võime kesisust või puudumist, või on targem arendada teisi võimeid, mis on olemas. Tavaliselt mõnes aines andekad õpilased teevad ise valiku ja ei lõpeta kooli kuldmedaliga. Medalisaajaid peetakse aga andekateks harvadel juhtudel. Nad on tavaliselt korralikud, töökad ja püüdlikud õpilased. Andekad aga on oma valitud alal suutelised võrratult rohkemat saavutama. A. Kolmogorov ütleb selle kohta järgmist: «Mitte mingisugune visa töö ei asenda looduslikku annet. Ta kannab tõepoolest väärtuslikke vilju teaduses ainult ühenduses andega, nagu annegi osutub viljatuks visa keskendatud tööta.» Kokku võttes võib arvata, et oleks mõistlik diferentseerida keskharidust vastavalt võimetele.

Kas võimekus matemaatikas on üldise võimekuse avaldus või on tegemist erivõimekusega? N. Krutetski arvab, et iga normaalne inimene omab eeldusi sedavõrd, et arendada võimekust kooli matemaatikakursuse omandamiseks. Samas aga ütleb ta, et olla võimeline õppima koolimatemaatikat, ei ole vaja tingimata omada mingeid erilisi eeldusi, kuid et saada väljapaistvaks matemaatikateadlaseks, on **ilmselt** vaja eeldusi. Arvamus on vastuoluline, sest mõlemal juhul on vaja omada eelnevalt kujundatud matemaatilise võimekuse komponente, koolimatemaatika jaoks vähemalt rahuldaval tasandil. Ka teiste maade teadlaste arvamus on selline, et tuleb eraldada tavalist «koolivõimekust» õppematerjali omandamisel ja teisest küljest matemaatilist loomingulist andekust, mis on seotud originaalse, väärtusliku tulemusega. Küllap on enamik õpetajaid kogenud, et nii mõnegi õpilase «koolivõimekuse» aluseks on hea mälu, millega ei kaasne sisulist arusaamist. Paraku võib sellest väheseks jääda! V. Krutetski arvamusel on veel üks puudus: Ta räägib kõigi võimekusest omandada matemaatikakursus, ilma et fikseeriks kursuse sisu ja taset. N. Krutetski lähtub siirast soovist õigustada keskhariduse andmist kehtivate matemaatikaprogrammide alusel igale õpilasele, sõltumata sellest, kas tal pole erilisi eeldusi või on need eeldused kaduvväikesed. Püüdes järgida seda suunda, teeb õpetaja muidugi väga tänuväärset, tihti aga väheviljakat tööd, jättes kõrvale matemaatikas andekate õpilaste väljaselgitamise ja nende arendamise.

A. Kolmogorov ütleb: «Matemaatiline andekus avaldub küllalt vara ja nõuab **pidevat** harjutamist.» Kas ei ole siis hilja, et matemaatikas võimekas õpilane võib matemaatikat süvendatult õppida alles alates 9. klassist? See võimalus peaks avanema juba algklassides. Sealjuures ei ole muidugi õige eraldada õpilasi juba algklassides süvendatud õppega klassidesse. Töö andekate õpilastega on iga õpetaja hool ja moraalne kohustus.

Andekus on ühiskonna suur rikkus. Selle rikkusega tuleb ümber käia säästlikult, heaperemehelikult, seda järjest suurendades, mõistes, et see on meie majanduse, meie ühiskonna arengu väga oluline tegur.

AAVO LIND,
vanemõpetaja

Üleliiduliselt koolinoorte spartakiaadilt Vilniuses. Autasustatakse meie noort spordimeest lüri Petersoni, kes 68.98-ga odaviskes tõi võistkonnale 2. koha punktid.

VELLO MADISMÄE foto

TÖÖ- JA SUVERÕÕMUD KAHASSE

Nii on see kestnud juba kuu aega Rõõmu rühmas, kus kümme poissi ja kümme tüdrukut on abiks metsainstituudi puukooli hooldamisel. Kõik nad on siin linnalapsed, enamik Tartu 5. keskkoolist (kaks ka 8. keskkoolist), kes seitsmeks nädalaks end tööpäeva pikkusel karastada lasevad ja selle eest ka auga väljateenitu tasu koju viivad.

Rõõmu rühma rõõmudega tutvumine algas vihmasajus. Porisel võrkpalliplatsil käis kisakoori saatel pallilahing. Asi läks täie eest asja ette, sest õhtul sõideti külla Nina rühmale ja treeninguks kasutati seetõttu nappi lõunatundi, mis sellest, et vihmamärga. Tutvumisjutu juhatasid sisse rühma komissar, Tartu 1. õhtukeskkooli õpetaja Vaike Paide ja komandör, Tartu 5. keskkooli õpetaja Madis Paide.

Töö nagu õpilasmalevate töö ikka — kõblas ja küüned. Siinsed põllud ja vaod on aga üsna isevärki. Vaorivis kasvavad puud, vastsündinud, vaksapikkused. Ja kallid on need tulevase metsa lapsed. Nagu kapsaid rohida ei saa, et kui saigi mõni taim kogemata kõplaga pihta, tühja sellest. Need kile all ilmavalgust näinud männid, kuused, ebatsuugad, saared ja vahtrad, mitut sorti hekitaimed tuleb ükshaaval ja sõrmede abil elule aidata. Aga toredad on need puukesed! Turris nagu siililapsed, okkad aga veel sametpehmed. Avamaale kasvujaksu saama viiduid on juba lihtsam umbrohuhirmust vabastada. Seal saab ka kõpla abiks võtta. Viis hektarit on siin seda metsavõrset hoolitseda-hellitada, kilealuse i pealekauba. Hakkama on aga saadud, ja hästi, väga hästi. Tööhinne on algusest peale olnud «väga hea». Komandör ütleb, et eriti töövirgad ja näpunobedad on olnud Kaja Karolaas, Urmas Lehtoja, Valmo Helme ja muidugi ka kõik teised.

Metsatööle said poisid vaheldust siis, kui käisid Mooste sovhoosi heinapalle talvevarjule vedamas. Tehti koormaid ja laaditi küünidesse maha, seal korralikult virna, et piim pimedalgi ajal valge oleks.

Mis malevasuvest koolitalve kaasa võtta? Oh, palju! Kõigepealt malevlaseks löömine. Enne pileti saamist tuli ohakale musi anda, siis seoti kõik kakskümmend nööriga üksmeelsesse kimpu ja lasti voolikust vesi peale. Ristsed käivad ju ikka veega.

Alatiseks jääb meelde vabariigi aastapäeval tehtud teatejooks pidupäeva auks Otepää lähistelt Tartusse. 41 kilomeetrit, igale kahekilomeetrine jooksumaa. Start anti kell 15.30, Tartu linnapiiri jõuti kolme tunniga. Buss saatis noori jooksjaid, kuid igamees pidas oma etapi vapralt vastu. Parim mees läbis kaks kilomeetrit 7.15-ga, mis on väga tubli. Tartusse toodi ka põlluliilede kimp, mis oli jooksu kestel teatekandjaks, ja asetati see V. I. Lenini mälestussamba jalamile. Riiamäelt siirduti juba ühises jooksulustis Raekoja platsile, kus peeti tähtpäevamiiting. Õhtul viidi väsimus Saadjärve voogudesse.

ÕM '81

Huvitavat on olnud muudki. Kahepoolselt kasulikud olid kohtumised Villu Talvega ülikoolist ja metsainstituudi teadusdirektori Ivar Etvergiga.

Nagu juba nimetatud, seisis kesknädalal rühmal ees küllasõit Nina külla, mõõtu võtma ujumises ja võrkpallis, pakkuma taidlus- ja tsirkusprogrammi (püramidaalset!).

Nädalavahetusel on Rõõmu noored taas jalgadel. Reedel alustatakse kolmepäevast astumist Pukalt Käärikule. Teekonnal välditakse poode ja püütakse niikaugelt kui võimalik mööda minna asustatud punktidest, et ikka loodusele lähemal olla. Kaks ööd on telkide varjata, linna tagasi toob buss.

7. augustil tegi töömalev oma bilansi. Ettearvatult saab see olla positiivne nii töö- ja suveröövme saanud lastele kui ka sisukat tegevust noortele pakkunud metsainstituudile.

SULEV MUTTIK

MEDALISÜLEMIGA

Operatiivne spordisõnumite tulv Leedumaa linnadest Vilniusest, Kaunasest, Trakaist ja Klaipedast on lakanud. 16. üleliidulise koolinoorte spartakiaadi lipp on langetatud, kahekümne kahel spordialal medalid, kohad ja punktid jagatud, võiduloorberid praeguseks närtsinud ja kaotuspisarad unustatud. Vahetust vaatamis-kaasaelamispalavikust säilinud ülestähenduste katked, kogu spartakiaadi kirev kaleidoskoop hakkab kujutama midagi tervikutaolist.

MITMEVÕISTLUSE LUMMUSES

Meie lehe esindus kinnitas kanna ühel spartakiaadi peatandritest, Vilniuses, lootusega osa saada kõige esinduslikuma spordiala, kergejõustiku heitlustest. Elamusi jätkus. Mõistetavalt sihtis silm rohkem omade esinemist ja nendest jutt tulebki.

Kergejõustikuvõistlustel osales peaaegu tuhat võistlejat, igas esinduses 60 liiget. Ülesandmislehed kinnitasid koolinoorte meisterlikkuse tõusu, staadioniovaalil valmistusid esinema 26 meistersportlast ning 150 meistersportlase kandidaati. Kõvu pabereid kinnitasid kõrged resultaadid, meistrinormi täitjaid esinduslikus konkurentsis ja lisapunktide teenijaid kogunes rohkem kui kunagi varem. Võistkondlik järjestus tehti selgeks uut moodi. Kui veel eelmisel spartakiaadil Taškendis läks igal alal arvesse ühe võistleja tulemus mitmevõistluse punktitabeli alusel, siis Vilniuses andis esikoht 30 punkti ning kahanevas reas jätkus sedasama manti veel kahekümne üheksale konkurendile, ka oma võistkonnakaaslastele. Meistrinormi täitmine andis võistkonnale lisaks veel 18 punkti. Niisiis kogunes Eestile 488 punkti ja hõivati 11. koht, tuhvivõrra Taškendist kõrgemal. Punktijaht oli parajaks ergutajaks nendele, kes kõige magusamale marjamaale ei mahtunud. Toreda pedagoogilise kollektiivi — teisiti ei oska ega saagi «Nooruse» spartakiaadistaapi nimetada — hulka võib juhuslikult ka mõni nigelam asjamees juhtuda. Kuulsin, kuidas sellisele jäi jalgu noormees, keda pikemalt mõtlemata «jalutajaks» nimetati. «Ma sain ju 15. koha punktid,» tuli peaaegu nutuvõrus huulte vahelt vastus. Keegi ei taha muidu leiba süüa. Hea sõber oli kõrval lohutamas: «Ära pane tähele, mul läks täpselt samuti, aga mõni jäi hoopis ilma.» Pole lapsed süüdi, et «Nooruse» nime kandev laev tuleb täislasti panna. 60 välja ja kogu lugu, olgu või pooled neist stopptuled. Eriti neile, kes viimaste olümpiamängude rehnutiga kursis on, võib vastu hakata spordiliikumise sidumine raamatupidajaliku mentaliteediga. Ent ikkagi — punktide summa tunnistab iga liiduvabariigi kergejõustiku hetkeseisu.

Omade arvates «Žalgirise» värvikal staadionil muid polnudki ku Eesti päevad. Kahel esimesel käis kümnevõistlus. Abja keskkooli õpilase Valter Külveti nimi kõlas valjuhääldajates palju kordi, sest õnnestunud üritusi kogunes paarkümmend. Sihvakas noormees köitis vaatajaid iga liigutusega. Ala-alalt suurenes edumaa konkurentide ees. Kui 100 m, 1500 m ning odavise maha arvata, maksid kõik alad üle 800 punkti, teivashüpe koguni 957 punkti. Kõige toekam oli 57-meetrine kettakaar, kui võrrelda päristegijatega. Sellega võinuks ehmatada kettaheite medalimehi. Hetkekõdi tekitas tõrge teivashüppe algkõrgusel 3.60, kohe meenus Valteri hiljutine nulliga lõppenud etteaste Leningradis. Siiski, tagumine tund üha kerkiva latiga kujunes duelliks, kaasvõistlejad pudenesid ära, kõrgustel 4.30—4.70 tuli üksi üritada. «Arvutuskeskus» tribüünidel rehkendas uue rekordi variante: «Oda 57 m, 1500 m vähemalt 4.44-ga, siis saab 8000 punkti täis ja järeltulevatele põlvedele hirmus mark ette,» liikus teave suust-suhu. Külvet nii tegigi ja peoga pisut peale kah, juba teatud 8030 punkti. Esikoht tuli üheksa alaga nii kindlalt kätte, et 1500 m jooksu võinuks tribüünilt vaadata koos «bolelšõikutega».

Ingrid Pulst

Sportlik kuulsus ei küsi vanust, tikub pähe lööma igas eas. Teame meistersportlasi, kes ei täi mantliga käia, või lükkavad hõlmad pärani — märk ei paista muidu välja. Valter Külvet on korrektse käitumisega, igasuguste poosideta tore noormees. Pärast maratoni, s. o. kümnevõistlejate 1500 m jooksu, sugenes küll pisike reklaamiliigutus, pikutamine jooksurajal, kuigi jooksumehe magus säng staadionimuru jäi meetrikauguselegi. Kunagise künnipoisina tuli meelde — nii tegid head sõbrad hobused pärast rakmetest pääsemist. Püherdasid! Süda läks soojaks. Arstid tormasid juurde, aga noor kergejõustikukuninga oli seekord ka arstidest üle.

Läti noormehed Aleksandr Stavro ja Normundas Pildavs kogusid teise ja kolmanda koha summaks 7146 ja 6950 punkti. Külvet andis suurmeisterliku simultaani, või nagu üks poolehoidjatest lausus: «Maailmameister külanõukogu esivõistlustel!» Hiljuti Käärikul saavutatud tulemust ei saa Vilniuse omaga võrrelda, sest viimasel võisteldi kergema ketta ja kuuli ning madalamate tõketega.

Meie teine tulevikumees, TSIK-i kasvandik Sven Reintak võitis Riias paar päeva varem NSV Liidu juunioride meistritiitli 7518 punktiga (täiskasvanute vahendid). Eelneva kokkuleppe põhjal ei võetud noormehelt kahte nahka järjest ning Eestile arvestati selle tulemuse põhjal teise koha punktid, medalit muidugi mitte. Lisaks veel Ott Eenloo 15.—16. koht ning hetkeks tõusti üldarvestuses koguni 6. kohale, umbes sinna, kuhu paarkümmend aastat tagasi reeglina lõplikult kand kinnitati.

Vabariigi hümni mängitakse võitjatele. Eesti NSV hümni esitatakse suurvõistlustel üpris harva, seda ülevamaid tundeid tekitas Valter Külveti positsioon kõrgeimal pjedestaalil. Tema edus tundsid end osanikena kõik «Žalgirise» staadionil viibivad suguvennad ja -õed. Poolehoidjaid jätkus. Viljandi treenerid sõitsid kohale oma bussiga. Kellel kasvandik koondises, see lükkas muud toimetused kõrvale ja tuli. Publikuta pole suurvõistlust. «Valter tubli, hei, hei!» kõlas kõige sagedamini ja säravamalt meie kergejõustikuneidudelt. Staadionimuru ja jooksurada sai sihtida paljude rakursside alt, parajasti sealt, kus lemmikud võistlustules. Kõige visamaid pealtvaatajaid võis veel hiljemgi ära tunda seljatagant... värvilaiguliste istumiskohtade järgi.

Spartakiaadivõitja kasvatajana pälvis autasu treener Toomas Külvet, Valteri isa,

ÕPILASTE ELUS

lase pilk ja sõrm on suunatud vaatajale.

Teose iseärasus peitub selles, et iga vaataja tunnetab, nagu osutaks punakaartlane ainult temale. On tunnetatav plakati võimas, tegutsema kutsuv jõud. Mindi vabatahtlikuna kindlustama nõukogude võimu.

Ateistlikku kasvatustööd teh es olen jutustanud Rooma Püha Peetruse kirikus olevast väikesest Püha Peetruse pronkskujust. Kuju parem jalg on palju väiksem kui vasak. Kunstnik lõi oma teose kindlasti ühesuuruste jalgadega, kuid katoliiklased, kes viibivad Roomas ja Püha Peetruse kirikus, loevad oma kohuseks tingimata suudelda selle pronkskuju paremat jalga. Nii ongi kuju parem jalg sõna tõsises mõttes ära suudeldud. Selle üle võiks naerda. Samal ajal aga saab selgitada, et need inimesed on ekspluataatorliku ühiskonna kuulekad käsutäitjad, usufanaatikud.

Õpilastega Tallinnas laulupeol käies oli võimalus neid kunsti tunnetamisele ligemale tuua.

Kunstiõpetuse tundides said õpilased mõnegi skulptuuriga tuttavaks fotode vahendusel. Vahetut kohtumist ei asenda ükski foto ega jutustus.

Meie sõit Tallinna kestis ligi kuus tundi. Võtsin kaasa prospekte, fotosid, ajalehtede väljalõikeid jt. materjale Tallinna kohta. Jaotasin need rongis õpilaste vahel. Seejuures sai iga õpilane ühe objekti, mille kohta ta luges põhjalikumalt.

Olen mitme sõidu ajal õpilasi nii ette valmistanud kohtumiseks uue kohaga. Sobivaim aeg selleks on umbes kaks tundi pärast rongi väljumist, kui esimene ärevus on möödunud ja tekib vajadus mingi muu tegevuse järele.

Ettevalmistatult linnas ringi liikudes oli igaühel võimalus oma teadmisi teistele edasi anda. Meie endi hulgas olid nüüd giidid, kes oskasid A. Weitzenbergi «Linda», A. Adamsoni «Russalka», J. Koorti «Kitse» jt. skulptuuride juures jutustada nende autoritest ja kujutatud figuurist.

Püüdsin linnas liikumise marsruudi nii kavandada. et iga päev mõnd uut skulptuuri nägime. E. Roosi Tallinna vabastajate monumendi juures rivistusime langenute mälestuseks minutiliseks leinaseisakuks. Hetkeline keskendumine igavese tule juures andis võimaluse tunnetada selle skulptuuri tähtsust meie elus. Rääkisime mälestusvalvest. Paljudele inimestele on Tallinnas püstitatud mälestusmärgid. Nende ümbrus on kaunilt kujundatud.

Nõukogude Liidus tegutseb 144 kunstimuuseumi. Meie õpilastele on kõige kättesaadavamad Tallinna ja Tartu kunstimuuseum. Need korraldavad rändnäitusi rajoonides. Et õpilasest kujuneks kunstinõudleja, peab ta oskama nautida kunstiteost, valdama kunstikeelt. Enne õpilastega näitusele minekut olen ekspositsiooniga tutvunud, et õpilasi eelolevaks kohtumiseks kunstiteostega ette valmistada. Õpilane peab teadma, millisesse aega ekspositsioon kuulub. Kui on teada kunstniku taotlused, siis neid ka tutvustada.

Igas kunstiteoses väljendub kunstniku hinnang ja suhtumine kujutatavasse. See omakorda loob võimalused lahti mõtestada kunstniku kujutatu. Kunstinäitusel olles saame kinnitada neid veendumusi. Põhiliseks jääb ikka kujutatu kunstiline väärtus, emotsionaalsus ja mõtterikkus, mida me kunstiteoseid vaadates tunnetame.

Tänapäeval on paljudes asutusteski kujutava kunsti teoseid. Külastasin koos õpilastega asutusi, kus teadsin olevat originaalteoseid. Eriti meeldiv oli Põlva kultuurimajas vaadelda maale kultuurimaja metoodiku juhendamisel, kes jutustas maalide autoritest ja nende loomingust.

Õpilastele oli üllatuseks nii suur teoste hulk. Maalide hulgast kõitis kõige enam E. Kitse «Muusika» kultuurimaja puhkeruumis. Maal rikastab iga vaatajat, loob optimistliku meeleolu.

Televisioon tutvustab kunsti, nii sotsialistlikku kui ka kodanlikku ideoloogiat peegeldavat kunsti. Kunstis ei ole otseseid ideoloogilisi väljaütlemisi, need on peidetud kõige moodsamatesse ja populaarsematesse kunstivormidesse. Neil on alati külgetõmbejõudu. Seepärast panebki kodanlik ideoloogia erilisi lootusi kunstile.

Kujutav kunst on õpilastele kõige paremini mõistetavaks saanud vahetul kohtumisel kunstniku ja ta loominguga. See ilmneb õpilaste suhtumises eksponeeritud töödesse. Ükskõiksest mööndujast on saanud kaasaelaja ja hinnangu andja. Eelteadmistega kunstinautija käitub teistega võrreldes meeldivamalt. Saades rahuldust tööde vaatamisest, ei tegele ta kõrvaliste asjadega, ei tülita teisi. See tuleb eriti selgelt ilmsiks õpilaste ühiskülastuste puhul. Kunstilembene õpilane, olenevalt temperamendi tüübist, väljendab oma elamust teosest kõneldes või kirjandis. Õpilane, kes ise loob, peab enam lugu ka teise inimese loomingust. Ta mõistab, et kunstiteost on vaja hoida. Koolis pole ette tulnud juhtumit, et kunstist huvitatud õpilane oleks rikkunud mõnd kunstiväärtust.

Kunstiteoste lahtimõtestamise kaudu muutuvad inimesed mitte ainult vaimselt rikkamaks, vaid ka paremaks, vormub välja maailmavaade.

MAILA TOLMOV,
Leevaku 8-klassilise kooli õpetaja

MÕTTEID GEOGRAAFIA ÕPPEVAHENDITE SÜSTEMATISEERIMISEST

Geograafiakabinetid on saavutanud elujõu. Palju on mõeldud kabinettide kujundamisele, on kogutud ning valmistatud didaktilist materjali. See kõik räägib õpetajate loovast tööst.

Minul pole olnud võimalust luua oma ainekabinetti, seda väikeste klassiruumide ja klasside ebaühtlase täituvuse tõttu.. Geograafia, bioloogia, ajaloo ja matemaatika õppevahendid on paigaldatud ühisesse tööruumi nägusatesse kappidesse. Nii on kõik vajalikud õppetarbed õpetajatel käepärast, välja arvatud palju ruumi nõudvad seinakaardid ja gloobused. Kogu tundideks vajalik õppematerjal tuleb klassidesse viia. Siin on paratamatult abilisteks õpilased.

Ainekabineti puudumine on aga tinginud õppevahendite täieliku süstematiseerimise, et kiiresti üles leida tunniks vajalikud õppevahendid.

Alljärgnevas püüan anda ülevaate oma õppevahendite süstematiseerimise põhimõtetest.

Süstematiseerimist alustasin õppevahendite žurnaali sissekandmisest, kuhu on registreeritud nii kõik olemasolevad tsentraliseeritud korras saadud õppevahendid kui ka omavalmistatud didaktiline materjal. Žurnaali esileheküljel on klasside värvustähistus, järgnevad kappide joonised õppevahendite paigutuse kohta. Järgnev sisukord registreerib kõik õppevahendite liigid.

Žurnaali eri lehekülgedele on aga kirjutatud ilmunud metoodilised juhendid geograafia õpetamiseks, tsitaatide nimekiri V. I. Lenini teostest, L. I. Brežnevi teostest «Taassünd» ja «Uudismaa» (tsitaadid on kõik kirjutatud perfokaartidele).

Õppevahendid on registreeritud järgmiselt:

□ **Tehnilised vahendid:** diaprojektor «Svitjaz», diaprojektor «Etüüd» diafilmide demonstreerimise raamiga.

□ **Diapositiivid:** paigutatud spetsiaalsetesse karpidesse, süstematiseeritud klasside kaupa, karbi kaane põhjal komplekti sisuline nimekiri.

□ **Diafilmid:** numeratsioon 1—147, paigutatud karpidesse, millel otsatähistus gf. 1—25, gf. 26—50, gf. 51—75 jne.

□ **Maketid:** nimekiri — 1) mägismaa, 2) vulkaani ehitus, 3) ovraag, 4) pangasmäed, 5) kurdmäed jne.

□ **Mõõteriistad ning vahendid praktilisteks töödeks.** Nimekirjas: 1) planšetid kompassiga, 27 tk.; 2) visiirjoonlaud, 21 tk.; 3) vesiloed, 12 tk.; 4) baromeetrid, 3 tk.; 5) anemomeeter, 1 tk. jne.

□ **Kivimid, maavarad, mullamonoliidid** — kollektsioonid nummerdatud, igaühe puhul välja kirjutatud sisuline koostis.

□ **Herbaariumid ja muud kollektsioonid.** Herbaarlehtede kiireks ülesleidmiseks süstematiseeritud looduslike vöönditе järgi.

□ **Pildikogumikud** on reastatud klasside kaupa. Näiteks 6. klassis — mandrite järgi, 7. klassis — NSV Liidu füüsilis-geograafiliste rajoonide järgi.

□ **Geograafia tabelid** — registreeritud vastavate kogumike järgi järjestikuses numeratsioonis. Näiteks: orienteerumine 1—11, füüsiline geograafia 12—46, maadeuurijad 47—56, mandrite geograafia 57—82 jne.

□ **Temaatilised plaanid** — nimekirjad klasside kaupa.

□ **Geograafia kaardid** — süstematiseeritud järgnevalt, eri värvustähistustega: NSV Liidu füüsilised ja erikaardid 7. kl. jaoks, NSV Liidu majandus- ja poliitilis-administratiivsed kaardid 8. kl. jaoks, mandrite kaardid 6. klassile. Eesti NSV kaardid, maakera kaardid, poliitilised kaardid.

□ **Geograafia atlased** — klasside kaupa arvuliselt.

□ **Kontrolltööd** — eraldi kontrolltööde kogumikud 4., 5., 6. ja 8. klassile (ainult 4 eksemplari!), lisaks omakoostatud ja paljundatud kontrolltööd.

□ **Küsitluskaardid** — loodud süsteem perfokaartidel teemade kaupa kõikide klasside tarbeks. Siinjuures on mõeldud diferentseeritud küsitlusele.

□ **Jaotusmaterjalid** aine süvendatud omandamiseks ja iseseisva töö juhendid. Süsteem on loodud klasside kaupa. Näiteks 5. klassi jaoks: jaotusmaterjalid kogu klassile — asimuudiring, leppemärkide tähistused, koordinaatide õppimiseks, reljeefi lugemiseks jne. 6. klassile — päikese asendi muutumine aasta jooksul Aafrika näitel, valitsevate tuulte suund mandritel jaanuaris ja juulis, NSV Liidu uurimisjaamad Antarktise mandril jne. 7. klassile — õhumasside tüübid, kuidas muutub ilm madal- ja kõrgrõhkkonna lähenedes jne. 8. klassile jaotusmaterjalid NSV Liidu majandusrajoonide linnade ja põhispetsialiseerumisalade tundmaõppimiseks, 4. klassi jaoks ringdiagrammid päeva pikkuse muutumise kohta aasta jooksul, jaotusmaterjalid kivimite ja maavarade tundmaõppimiseks.

□ **Materjalid geograafilise nomenklatuuri tundmaõppimiseks** — koostatud punkttähistega kontuurkaartidele. 5. klass — poolkerade kaartidele, 6. kl. — mandrite kaartidele, 7. kl. — NSV Liidu kontuurkaartidele ja Eesti NSV kontuurkaartidele.

□ **Materjalid arvuliste näitajate tundmaõppimiseks geograafias** — eraldi klasside kaupa perfokaartidel.

Puudub veel kirjandusteoste nimistu, mida geograafiatundides kasutatakse. Vastav süsteem on loodud, kuid žurnaali lehekülgedel veel ei kajastu.

Õppevahendite süstematiseeritud nimekirjad žurnaalis ei anna mitte üksi ülevaadet olemasolevatest õppevahenditest, vaid võimaldavad ka näha, milliseid õppevahendeid on vaja juurde tellida, milliseid ise koostada.

Edasise tööna aga järgnes õppevahendite temaatiline jaotamine. Selleks kirjutasin perfokaartidele eraldi kõikide klasside kohta vastavalt õppeprogrammile tundide teemad ja alustasin temaatilise kartoteegi koostamist. Iga õppetunni perfokaardile kirjutasin välja olemasolevad õppevahendid. Nii on kõik õppevahendid planeeritud tundides kasutamiseks. See oli loov töö.

Näiteks:

5. klass. Teema: Mäed ja nende teke. Perfokaardil on kirjas:

Kaardid: Poolkerade kaart.

Skeemid: Kurd- ja pangasmäestike skeem. Mägi ja tema osad.

Tabelid: Noored kurdmäed (tabel nr. 79). Pangasmäed (tabel nr. 77). Mägismaa (tabel nr. 24).

Diapositiivid: Litosfäär — nr. 1 (kurd- ja pangasmäed).

Maketid: Mäestik, mägismaa, kurd- ja pangasmäed.

Diafilmid: Maapinna reljeefi kujunemine (nr. 29). Maapinna reljeefi vormid (nr. 130).

6. klass. Teema: Euraasiat ümbritsevad ookeanid ja mered (Põhja-Jäämere mered).

Kaardid: Euraasia füüsiline kaart.

Tabelid: Triiviv polaarjaam «Põhjapoolus» (nr. 85).

Diafilmid: Suur Põhja-meretee (nr. 4, 60).

Pildikogumik: Üldine füüsiline geograafia (kuulsad laevad Põhja-mereteel).

Kodu-uurimuslik töö: Kuulsa maadeuurija Ferdinand Wrangeli elu ja tegevus polaaruurijana.

7. klass. Teema: Krimm.

Kaardid. Ukraina NSV füüsiline kaart.

Diafilmid: Karpaadid, Krimm ja Kaukasus (nr. 117). Mudel: stalaktiitide koobas.

Diapositiivid: Artek ja Krimm (nr. 4).

Pildikomplektid: Artek, Krimmi lõunarannik, Nikita Botaanikaaed.

8. klass. Teema: Põhja-Kaukaasia majandusrajoon.

Kaardid: NSV Liidu Euroopaosa (spets. majanduskaart puudub).

Diafilmid: Ees-Kaukaasia Musta mere rannik (nr. 82).

Jaotusmaterjal iseseisvaks tööks: Põhja-Kaukaasia põllumajandus (nr. 8.).

Pildikomplektid: Novorossiisk, komplekt L. Brežnevi teosest «Väike maa».

Õppevahendeid nimetatud teemade kohta on kogunenud hulgaliselt, kuid on tunde, kus perfokaardil on ainult kasutatavad kaardid. See ongi signaaliks õpetajale, et midagi selle teema jaoks peab valmima.

Murelike mõtetega alustasin 4. klassi loodusõpetuse uue temaatilise kartoteegi koostamist, sest koondati ju õppeprogramm ühele ainetunnile nädalas. Meil on olemas nägus ja ajakohane Heli Tiitsu koostatud õpik, töövihik, kontrolltööde kogumik, pildikomplekt, kuid pole aega selle toreda kursuse täielikuks õpetamiseks, mis rajab vundamendi bioloogia ja geograafia edasisele õpetamisele. 4. klassi õpilasele üks ainetund nädalas ennast ei õigusta, sest järgmiseks tunniks unustatakse kõik need probleemid, mida eelmises tunnis käsitleti. Peale selle hakkab 4. klassi õpilane looduslähedaste probleemide arutamisel mõtlema ning arutlema, pannakse alus aktiivsele mõttetegevusele.

X viisaastak oli minu töös didaktilise abimaterjali koostamise aastateks, eesmärgiga tõsta õppetunni efektiivsust ja kvaliteeti. XI viisaastakuks aga planeerin temaatilise kartoteegi täiustamise kongressi ja uue viisaastaku materjalidega, uute didaktiliste materjalide koostamise, mis suunavad õpilasi aktiivsele mõttetegevusele, aktiivsele eluhoiakule.

Iga uue õppevahendi nimetuse kannan žurnaali, sealt aga kohe tunni temaatilisele kartoteegile. Eks ole ju süsteem aine õpetamise aluseks.

MIA TIKOP

MEREVAIGUMAALT

kes ameti poolest juhatab kehalist kasvatust Óisu tehnikumis. Kui mõne olümpiatsükli järel meie vabariigi sport on sattunud kahe laineharja vahele, pole ka kehalise kasvatuse õpetajatele armu antud. Nüüd on pretsedent olemas ja võikski koolmeistritelt küsima hakata — kuhu jäävad teie tippsportlased?

Väike jutuots Abja õpetaja Aarne Lepikuga: «Valteri vastu on loodus olnud helde. Erakordselt peen lihastunnetus lubab tal kõiki liigutusi omandada lennult, olgu see mis tahes kergejõustikuala või pallimäng. Nagu mõnda on õnnistatud absoluutse muusikalise kuulmise ja mäluga. Lisaks töökus ja eesmärgiselgus. Valter ei pea paljuks aeg-ajalt Fred Kudu nõuandeid kuulamas käia, perekondlikust tarkusest hakkab sellisel tasemel väheseks jääma.»

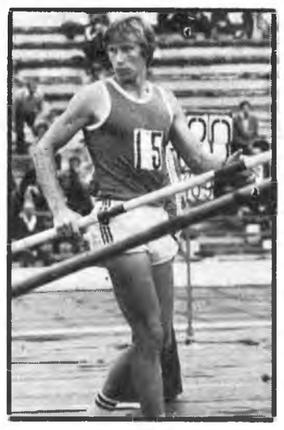

Valter Külvet
VELLO MADISMAE fotod

Mitte nii furoorikalt, ent ikkagi tähelepanuväärselt esines tütarlaste seitsmevõistluses Pärnust pärit TSIK-i õpilane Ingrid Pulst. Enne spartakiaadi treenerid temalt medalit ei lootnud, küll aga meistrinormi täitmist, millest viimati paarkümmend punkti vajaka jäi. Ingrid alustas liidrite tuulevarjus, head hüpped — kõrgus 1.77 ja kaugus 5.72 viisid etteotsa. Odaviskes jäi isiklikust tipptulemusest küll ligi 6 meetrit puudu, vastutuul ajas oda püsti, mõni viskas nagu bumerangi, ent enne viimast ala, 800 m jooksu, juhtis Ingrid Läti NSV esindaja Svetlana Jakovleva ees 65 punktiga. Olla liider ja teada, et jälitaja on kõva jooksja, see tähendas paar tundi iseoma rasvas praadimist, millele leitsak valu juurde andis. Kõik kolm tosinat neidu lõpetasid vapralt, kuid valgekitlikandjail oli rohkesti tegemist, nuuskpiiritusel minekut. Ränk pingutus võttis võitjalgi silmad kirjuks ning jalad pehmeks, kulus pool tundi toibutamist. Pärast kuulsin treenerilt, et Ingrid oli iseenda tarkusest pidanud paastupäeva. Aga eneseületamine viimasel alal tõi 15-punktilise võidu rivaali üle, mis jooksurajal võrdus 1,76 sekundiga. Kuldmedal, meistrinorm, vabariigi rekord ja 48 punkti võistkonnale — niisugune oli Ingrid Pulsti panus.

Svetlana Jakovleva vaias pisaraid, ilmselt lootis rohkemat. Leedulanna Violetta Arnatkievičiute aga rõõmustas kodupublikut esimese medaliga kergejõustikuvõistlustelt, Üldse kogusid peoperemehed «Žalgirise» staadionil vaid kaks medalit.

Ingrid Pulsti treener Milone Ugand TSIK-ist: «Ingridi ettevalmistamine pole üksnes minu tegu. Aluse pani Pärnu treener Ando Palginõmm. TSIK-i tuli Ingrid Villu Mengeli käe alla, mina õpetan teda pisut üle poole aasta. Kuulitõuget ja odaviset aitavad lihvida Jüri Murakas ja Toomas Merila. Mina olen rohkem ema eest, ka seda on internaatkoolis vaja. Ingrid harjutas seitsmevõistlust tõsisemalt alles viimasel ajal. Kui samas vaimus edasi, siis suuremad võidud on veel ees.» Koduski on konkurendid kasvamas. Lootusi annab 16-aastane Liina Aun, tema saab ka järgmisel spartakiaadil osaleda. Äsja lõpetas ta 31. koha, aga I järgule vastava tulemusega.»

Niisiis mitmevõistluste medalid jagati lähedaste naabrite — eestlaste, lätlaste ja leedulaste vahel. Heatasemelisi heitlusi võis jälgida aga kõikidel kergejõustikualadel, rohkesti püstitati spartakiaadil tipptulemusi ning kolm NSV Liidu noorterekordit: ukrainlane S. Dorožen 74.34 vasaraheites, lätlanna A. Laufenstein 59,47 400 m tõkkejooksus ning Valter Külvet kümnevõistluses 8030 p., põrmustades eelmise ligi poole tuhande punktiga.

Meie treenerite spartakiaadieelsed arvestused tehti igati reaalsed — võistluste käik kinnitas nende õigsust. Medaleid ja finaalikohti oodati heidetes-tõugetes ja nii ka oli. TSIK-i kasvandikud Jüri Peterson ja Eha Rünne esinesid oma võimete piiril. Jüri viskas oda avakatsel vihmasajus 68.98 ja sai hõbemedali. Võidumees Kirgiisiast Vjatšeslav Tserepovski viskas teistest tublisti kaugemale — 75.34. Ehale andis 15.32 pronksmedali kuulitõukes. Ka kuulitõukaja Ivo Rahnel ja vasaraheitja Aivar Räni said oma võimeid kuue finaalikatsega proovida, jäädes aga vastavalt 8. ja 5. kohale. Selle eest neile halba sõna ei öeldud.

Jooksualadel valitseb peaaegu täielik ikaldus. Konkurentsivõimelisi noori igale alale ette valmistada käib meie treeneritel ilmselt üle jõu. Nii jäid poeglapsed punktita, s. o. 20. kohast tahapoole 100 m, 400 m ja 3000 m jooksus ning kolmik- ja teivashüppes, tütarlapsed 100 m, 200 m, 400 m, 800 m, 1500 m ja 400 m tõkkejooksus, vaata et kõikidel jooksualadel.

Jooksjatest jõudis medalile kõige lähemale Orissaarest pärit TSIK-is õppiv Peeter Lopato. Isasse läinud poiss, oli ju Arvi Lopato kunagi kiiremaid sprintereid distantsidel tõketega ja ilma. Peetri finaaliaeg 14,99 osutus võrdseks Gruusia noormehega, kellele finišifoto põhjal anti pronksmedal. Finišifoto peaspetsialistist, rahvuselt gruusiinlane, oli kõige teravama silmaga. Teised asjatundjad tahtsid mõlemale pronksi anda. Ühe õnnetus on teise õnn. Vastupidisel juhul oleks juuksekarva lõhkiajamine ehk ära jäänud, sest eeljooksudes parima aja 14.27 saanud aserbaidžaani noormees G. Tšugunov vigastas finaalieelsel soojendusel nii rängalt jalga, et tema rada jäigi tühjaks. Pärast käis kepi najal.

Üllatuse valmistas 4×100 m teatejooksu meeskond. Eeljooksus läks iga pulgavahetus üha libedamalt ja lõpuks edestati meeskondi, kelle liikmetele pulgata näole ei pääsetud (N. Truumees 12,1 ja 58. koht). Finaalis saadi 6. koht ja 22 punkti, 25 meeskonda jäeti seljataha. Muuseas — mõlemad Moskva meeskonnad diskvalifitseeriti. Meie esindusel ei jätkunud jooksjaid topeltnelikute koostamiseks. Sitke ja stabiilse jooksumehena hakkas silma Tõnu Silla. 15. koht 800 ja 1500 m jooksus.

Võistkondlikult võitsid ettearvatult gigandid: 1. Ukraina 1713. 2. Vene NFSV 1635. 3. Valgevene NSV 1244 p. Spordijuhid teevad praegu raamatupidaja töid. Mis parata, noorte, juunioride ja täiskasvanute esinemist rahvaste spartakiaadi ühes tsüklis hõlmav kompleksarvestus on spordiliikumise plaanipärase arendamise regulaator. Äsja koolinoorte poolt kogutud punktid on juuretiseks, millelt peab järgmiste etappide edu kasvama. Meie spordijuhid on rahul. Rahvaste spartakiaadi üldjuhendit rakendades — arvesse läheb mitte 30, vaid 16 paremat — ja vastavaid ümberarvestusi tehes alustatakse noorsoo mängudel 9. kohast, kõrgemait, kui kunagi varem. Tubli!

Leedumaal oli muudki näha, nii et lugu läheb edasi.

JÜRI TUISK

ÕPPEPLAANIDEST, ÕPPEPROGRAMMIDEST JA ÕPPE-METOODILISEST KIRJANDUSEST

ABIKS HARIDUS-OSAKONDADE TÖÖTAJATELE JA KOOLIDE JUHT-KONDADELE, ÕPETAJATELE

1981/82. õppeaastal jätkub NSV Liidu Haridusministeeriumi poolt kinnitatud tüüpõppeplaani rakendamine, millele üleminek lõpeb 1984/85. õppeaastal. Algaval õppeaastal rakendatavad õppeplaanid on avaldatud Eesti NSV Haridusministeeriumi kogumikus «Käskkirjad ja Juhendid» (koolidele), 1981, nr. 4 (94).

Võrreldes eelmise õppeaastaga on eesti õppekeelega päevakooli õppeplaanis järgmised muudatused: 1. kl. emakeelt 11 tundi (oli 13/9), 1. kl. vene keelt 2 tundi (oli 0/4), 5. kl. võõrkeelt 2 tundi (oli 4), 8. kl. bioloogiat 2 tundi (oli 1), 8. kl. tööõpetust 1 tund (oli 2), 9. kl. vene keelt 4 tundi (oli 5), 9. kl. bioloogiat 1 tund (oli 0), 10. kl. vene keelt 4 tundi (oli 5), 11. kl. tööõpetust 1 tund (oli 2).

Analoogilised muudatused esinevad ka süvendatud õppega klasside õppeplaanides.

Olulisi muudatusi on vaimsete ja kehaliste puuetega laste koolide õppeplaanides, seoses nende vastavusse viimisega alates 1981/82. õppeaastast rakendatavate tüüpõppeplaanidega. Vaimsete puuetega laste klassides viiakse sisse uus õppeaine «Olustikuõpetus» (5.—8. kl., kokku 7 nädalatundi), mille eesmärgiks on õpilaste üldise arengutaseme tõstmine, kujundada õpilastes sotsiaalset adapteerumist soodustavaid teadmisi ja oskusi, valmistada õpilasi praktiliselt ette iseseisvaks eluks ja tööks.

Uuendatud kujul on avaldatud kuueaastaselt kooliminevate laste eksperimentaalklasside algõpetuse tsükli õppeplaan (viiepäevase õppenädala korral). Esmakordselt on avaldatud õppeplaan haigete laste individuaalseks kodus õpetamiseks.

Haridusosakondade ja koolideni jõuab augustikuu jooksul rotaatorpaljunduses vaimse arengu peetusega laste eksperimentaalse eriinternaatkooli (klasside) õppeplaan.

Järgnevalt anname ülevaate olulisemates muudatustest õppeprogrammides ja õppe-metoodilises kirjanduses.

1981/82. õppeaastal algab üleminek täiustatud õppeprogrammide rakendamisele. Vene õppekeelega koolis rakendatakse algaval õppeaastal täiustatud programme kõikides õppeainetes, välja arvatud matemaatika ja eesti keel. Eesti õppekeelega koolis rakendatakse täiustatud programme füüsikas ja astronoomias, keemias, joonestamises, Nõukogude riigi ja õiguse alustes ning ühiskonnaõpetuses. Osaliselt täiustatuna rakendatakse eesti õppekeelega koolis võõrkeelte, vene keele ja eesti keele programme.

Täiustatud programmide iseärasusi on lähemalt iseloomustatud ajalehe «Nõukogude Õpetaja» veergudel ilmunud artiklites (nr. 14, 5. aprill 1980; nr. 13, 28. märts 1981; nr. 22, 30. mai 1981; nr. 25, 20. juuni 1981; nr. 27, 4. juuli 1981; nr. 29, 18. juuli 1981). Palju vajalikku informatsiooni täiustatud programmide ja nende rakendamise kohta on avaldatud üleliiduliste ainealaste teaduslik-metoodiliste ajakirjade 1981. a. ilmunud numbrites (geograafia, bioloogia, füüsika, keemia, matemaatika, ajalugu, ühiskonnaõpetus jt.). Õppe-kasvatusprotsessi nõuetekohaseks korraldamiseks on nende materjalidega hädavajalik tutvuda kõikidel koolijuhtidel ja õpetajatel ning neid rakendada tegelikus töös. Sellega tagame direktiivmaterjalides antud ülesande õpilaste õpikoormuse normaliseerimiseks.

Erinevalt eelnevatest aastatest ei ilmu käesoleval aastal ajalehes «Nõukogude Õpetaja» artikleid mingi aine õpetamiseks teatud klassis uue programmi või õppekomplekti abil, vaid nad on paigutatud rotaprintväljaandes ilmuvasse **kogumikku «Uutest õppeprogrammidest ja õppemetoodilisest kirjandusest 1981/82. õppeaastal».**

Algklassides kasutatakse 1980. a. ilmunud programmikogumikku ning kõiki seniseid õpikuid ja töövihikuid. Metoodilistest abimaterjalidest on algklasside õpetajatele ilmunud kalenderplaanid matemaatikas 1.—3. klassile (A. Lints), klassivälisest lugemisest algklassides (S. Raud), 3. kl. vene keele tundide temaatiline kalenderplaan (Õ. Vahar, A. Siirak), bibliograafiline nimestik algklassides kasutatavast luulest (H. Toomepuu). Ilmunud on eesti keele tabelid 2. klassile (L. Moks).

Eesti keeles kasutatakse 4. klassis ajalehes «Nõukogude Õpetaja» nr. 33, 16. august 1980 avaldatud programmi ning vana õppekomplekti ja uue programmiosa katteks 1980. a. nov. kirjastuse «Valgus» kaudu ilmunud emakeele harjutusvara 4. kl. (3. osa, V. Maanso, V. Rukki). 5. klassis kasutatakse uut programmi, mis koos metoodiliste näpunäidetega on avaldatud eespool nimetatud kogumikus. Materjali asetus on uues programmis täiesti uus, hõlmates osa endise 4. kl. ja suurema osa endise 6. kl. kursusest. Kasutusele tuleb ka uus 5. kl. õppekomplekt (õpik, töövihikud, kontrolltööde kogumik). 6. klassis kasutatakse ajalehes «Nõukogude Õpetaja» (nr. 34, 23. august 1980) avaldatud programmi ning vana õppekomplekti. 7. klassis kasutatakse samas ajalehes (nr. 31, 2. august 1980) avaldatud programmi ja senist õppekirjandust. 8. ja 9. klassis kasutatakse 1979. a. ilmunud programmi ja seni kasutusel olnud õppekirjandust.

Viimastel aastatel on intensiivistunud töö keelekorralduse küsimustes, millest ammendav materjal on avaldatud ajakirjades «Nõukogude Kool» (1980, nr. 1) ja «Keel ja Kirjandus» (1980, 1). Selle tulemuseks on rida vabariikliku õigekeelsuskomisjoni otsuseid, mis on avaldatud ajakirjas «Keel ja Kirjandus» (1980, nr. 2; 1980, nr. 5; 1980, nr. 8; 1980, nr. 10; 1981, nr. 4; 1981, nr. 6), ajalehes «Nõukogude Õpetaja» (nr. 2, 12. jaan. 1980; nr. 5, 2. veebr. 1980; nr. 9, 1. märts 1980; nr. 13, 12. apr. 1980; nr. 42, 18. okt. 1980; nr.6, 7. veebr. 1981; nr. 8, 21. veebr. 1981) ning kogumikus «Vabariikliku õigekeelsuskomisjoni otsused (mai 1979 — august 1980)», Tln., 1980 (Eesti NSV Teaduste Akadeemia. Eesti NSV Haridusministeerium). Nende materjalide tundmine ja kasutamine emakeele õpetamisel on kohustuslik.

Kirjandust õpetatakse 1980. ilmunud programmi järgi 4. ja 5. ning 7.—11. klassis. 6. klassis õpetatakse eespool nimetatud kogumikus avaldatud programmi järgi. Uutest õpikutest tuleb kasutusele kirjanduse lugemik 6. kl. (M. Välba) ja eesti nõukogude kirjandus. 11. kl. (H. Puhvel jt.). Abimaterjalina õpetajale on ilmunud V. Grossschmidti «Õppefilm «Juhan Liiv» kirjandustunnis» (Tln., 1981).

Vene keele õpetamisel 4.—11. klassis töötatakse 1981. a. ilmuva programmi järgi, milles on võrreldes eelmisega ainult redaktsioonilist laadi muudatusi.

Seoses sellega, et 1980/81. õppeaastal õpiti vene keelt 1. klassis, suureneb 1981/82. õppeaastal 2. klassis omandatava leksika maht. Neid muudatusi ei kajasta programm ega õpikud, vaid 2. klassi töövihikud. Endise ja uue materjali kokkusobitamiseks abistavad õpetajat kirjastuse «Valgus» kaudu ilmuvad täiendavad metoodilised materjalid.

Võõrkeele õpetamisel 4.—11. klassis kasutatakse 1981. a. ilmuvat programmi, milles on muudatusi nii sisus kui ka programmi struktuuris. Seletuskirja on täiendatud ülevaatega ainetevahelistest seostest ning on põhjalikumalt lahti mõtestatud võõrkeele õpetamise eesmärgid vastavuses muudatustega õppeplaanis. Programmis on toodud nõuded audeerimiseks esitatavate tekstide pikkuse, esitamise kiiruse ja sõnade arvu kohta lausetes klasside kaupa. Samuti on esitatud tekstides lubatud tundmatute sõnade arv, mille tähendust saab aimata või mille mitteteadmine ei sega kuulatavast arusaamist. Tutvustava lugemise, samuti informatiivse lugemise osas on klasside kaupa esitatud nõuded lubatud tundmatute sõnade, teksti mahu ja lugemise kiiruse kohta. Kuna kirjutama õppimine ei ole eesmärk omaette, vaid vahend suulises kõnes omandatava keelematerjali kinnistamiseks, siis võivad õpilased kirjalike tööde tegemisel pöörduda õpetaja poole või kasutada sõnastikku juhul, kui nad on unustanud mõne sõna õigekirja. Programmis on antud nii aktiivselt kui ka passiivselt omandatava sõnavara maht. Grammatilisi vigu, mis ei sega kommunikatsiooni, ei arvestata õpilaste kõneoskuse põhinäitajate hindamisel. Programm sisaldab soovitusi õpilaste jõudlukontrolliks, samuti õpetajale kasutamiseks soovitatava metoodilise kirjanduse loetelu.

Võõrkeele õpetamisel lähtutakse üldreeglina põhimõttest, et audeerimine eelneb kõnelemisele, kõnelemine eelneb lugemisele ja lugemine eelneb kirjutamisele.

Kasutusele tulevad uued õppekomplektid inglise keele õpetamiseks 4. ja 5. klassis ning saksa keele õpetamiseks 5. klassis.

Esmakordselt jõuab kooli 6.—11. klassi õpilastele mõeldud saksa-eesti sõnaraamat (V. Leibur jt.), millesse on koondatud 4.—11. kl. saksa keele õpikute ja lugemike sõnavara. Sõnaraamatu eesmärgiks on toetada õppetööd, süvendada õpilaste vilumusi sõnaraamatu käsitlemisel ja parandada saksa keele omandamist.

Matemaatikas kasutatakse 4.—7. kl. ja 9.—11. kl. 1980. a. ilmunud programmi ning seni käibel olnud õppekirjandust. 8. klassis kasutatakse rotaprintpaljunduses avaldatud programmi (Matemaatika programm eesti õppekeelega IV—XI klassile. Projekt. Tln. 1981, lk. 36—39) ning uut õppekomplekti.

Liigse formalismi vältimiseks, õpetamise praktilise . suunitluse ning õpilaste oskuste ja vilumuste arendamise tagamiseks kõikides klassides matemaatika õpetamisel on antud mõningad juhised eespool nimetatud kogumikus, samuti üleeliidulises teaduslik-metoodilises ajakirjas «Matemaatika v škole» (eelkõige nr. 2, 1981).

Füüsikas ja astronoomias kasutatakse 1981. a. ilmuvat täiustatud programmi, mille rakendamise kohta on avaldatud rida artikleid üleliidulises teaduslik-metoodilises ajakirjas «Fizika v škole» (1980, nr. 6, jt.). 7. klassis õpitakse senise 8. klassi programmi ja õpiku järgi.

Keemias kasutatakse 1981. a. ilmuvat täiustatud programmi ning seni kasutusel olnud õppekirjandust.

Joonestamises kasutatakse 1981. a. ilmuvat programmi ning senist õppekirjandust.

Ajaloos kasutatakse 1980. a. ilmunud programmi ning senini kasutusel olnud õppekirjandust.

Nõukogude riigi ja õiguse aluste õpetamine toimub 1981. a. ilmuva täiustatud programmi järgi ning kasutatakse senist õppekirjandust.

Ühiskonnaõpetuses kasutatakse 1981. a. ilmuvat programmi ja senist õppekirjandust.

Loodusõpetuses 4. klassis kasutatakse 1980. a. rotaprintpaljunduses ilmunud programmi, 1979. a. ilmunud õppekomplekti, juhindudes ajalehes «Nõukogude Õpetaja» nr. 34, 23. august 1980 esitatud suunistest.

Geograafias kasutatakse 1981. a. ilmunud programmi ja senist õppekirjandust. Ilmunud on rotaprintpaljunduses 9. kl. geograafia kontrolltööde kogumik (A. Benno, H. Raik) ja temaatilised plaanid 6. kl. geograafia õpetamiseks (A. Benno).

Eesti NSV seinakaartide komplektist, millesse kuulub 12 kaarti, on käesolevaks ajaks ilmunud ja kaubandusvõrku saabunud 8 õppekaarti: õppekaart algklassidele, füüsiline, poliitilis-administratiivne, majandus; mullastiku, aluspõhja geoloogia, taimkatte ja liiklusteede kaart. Nimetatud kaardid peavad olema jõudnud igasse kooli. L

ÜLE-LIIDULISELT NÕU-PIDAMISELT

(Algus 1. lk.)

oluline ei ole vähemolulisest eraldatud, puudub õpilasel õpitust üldpilt. Õpetaja ülesandeks pole mitte sukelduda detailidesse, vaid taotleda, et kõik õpilased omandaksid põhilise materjali. Seepärast ongi õppeprogrammides esitatud nõuded õpilaste teadmiste ja oskuste kohta. Õpetaja töö kontrollimisel ja hindamisel tuleb välja selgitada, kas ja kuidas on õpilased programmis nimetatud teadmised ja oskused omandanud.

N. Jermolajeva sõnade järgi on meie füüsikaõpetajad füüsikas ja selle õpetamise metoodikas hästi ette valmistatud, kuid sageli on puudulik nende psühholoogiaalane ettevalmistus. Õpetajad ei tunne teadmiste omandamise psühholoogilist mehhanismi.

Ettekandjale esitatud paljude küsimuste seas puudutati kõrgkooli füüsika sisseastumiseksami vastavust keskkooli füüsikaprogrammile. Vastuses rõhutas N. Jermolajeva, et eksamiküsimused peavad olema keskkooliprogrammist. Kui küsimus ei vasta programmile, on üliõpilaskandidaadil õigus nõuda uut eksamit.

Õpetamise Sisu ja Meetodite Teadusliku Uurimise Instituudi füüsika õpetamise laboratooriumi juhataja V. Razumovski ja sama laboratooriumi vanemteaduri L. Hižnjakova ettekannetes analüüsiti põhjalikult nüüdisaegset füüsikatundi. Seejuures rõhutas V. Razumovski, et ei ole olemas universaalset õppemeetodit, mis oleks edukalt kasutatav kõikides tundides ja mistahes tingimustes. Ettekandja arvates on õpilaste head ettevalmistust tagavad peamised faktorid:

- ☐ õpetaja isiksus, tema sügav ainetundmine,
- ☐ õpetamise ideelisus,
- ☐ teooria ja eksperimendi seos tunnis,
- ☐ selged nõudmised õpilaste teadmistele ja oskustele,
- ☐ stressisituatsioonide puudumine tunnis,
- ☐ loominguline aktiivsus tunnis.

Seejuures on kõige olulisemaks faktoriks õpetamise kõrge ideelisus, s. t. igale õpilasele olgu selge, milleks ta õpib.

Kui seekordse programmi täiustamise võib lugeda lõpetatuks (nõupidamisest osavõtjatele jagati välja täiustatud füüsikaprogrammi viimane variant, mille järgi algaval õppeaastal hakkavad tööle vene õppekeelega koolid), siis vanemate klasside füüsikaõpikute ümbertöötamine alles käib. Teatud ettekujutuse muudatustest käibivates füüsikaõpikutes andsid nõupidamisel õpikute autorite sõnavõtud.

A. Kikoin märkis oma sõnavõtus, et millegi omandamiseks on vaja sellest aru saada. 9. klassi füüsikaõpiku autorid taotlevad ka uues, 1982. a. ilmuvas ümbertöötatud trükis arusaamisrõõmu. Autorid on püüdnud teha õpiku lihtsamaks, kuid säilitada selle teaduslik tase. Mehaanikakursus on olnud raske osaliselt ka seepärast, et varasemates õpikutes esines ebateaduslikke lihtsustusi, ümberõppimine on aga alati raske. Uues trükis on materjali väljajätmise ja ühendamise tulemusena vähenenud paragrahvide arv. Umbes kolmandiku võrra on suurendatud ülesannete arvu, ülesannete hulka on lülitatud ka probleemülesandeid.

Meeldiv on kuulda, et ümbertöötatud õpikus kasutatakse vektori, selle mooduli ja projektsioonide märkimiseks sama sümboolikat, mille me eelmisel aastal eestikeelses õppekirjanduses kasutusele võtsime.

G. Mjakišev sõnavõtust selgus, et kuna õpikute autoritelt nõutakse senisest rangemat programmi järgimist, siis tuleb molekulaarfüüsika osa põhjalikumalt ümber töötada. Elektrodünaamikast, mis oluliselt ei muutu, jäetakse välja dielektrikuid käsitlev materjal, kondensaatorite ühendamine, Ohmi seaduse molekulaar-kineetiline selgitus, Faraday teine seadus, elektrivoolu energia. Uute küsimustena on ümbertöötatud trükki lisatud pöördumatud protsessid, looduskaitse küsimused, kristallide defektid ja nende mõju materjalide omadustele, šundid.

Märkimisväärsed muudatused tehakse, nagu teatas B. Buhhovtsev, ka 10. klassi füüsikaõpikus. Välja jäetakse sellised teemad, nagu on «Ohmi seadus vahelduvvoolu ahela kohta», «Resonants elektriahelas», «Seisulained», «Sfääriline peegel», «Kujutise konstrueerimine sfäärilises peeglis», «Heli salvestamine ja taastekitamine kinos» jt. Mitmed teemad aga («Võimsus vahelduvvoolu ahelas», «Valguse dispersioon», «Valguse interferents», «Rutherfordi katsed», «Bohri postulaadid» jt.) töötatakse põhjalikult ümber. Laboratoorsetest töödest jäävad välja «Valguse peegeldumisseaduse uurimine», «Kujutise tekitamine nõguspeegliga», «Tõelise kujutise tekitamine läätse abil» ja «Mikroskoobi mudeli koostamine», teiste tööde sõnastust muudetakse. Ümbertöötatud õpikus on senisest rohkem polütehnilist materjali ja lisatakse ka õppematerjali süstematiseerivad paragrahvid.

Täiustatud füüsikaprogrammides eraldatakse umbes 16% kogu kursuse õppimiseks ettenähtud ajast laboratoorsete tööde ja praktikumide korraldamiseks. Seepärast on mõistetav, miks seminarnõupidamisel pöörati suurt tähelepanu õpilaste praktiliste tööde efektiivsuse tõstmise küsimustele.

V. Razumovski rõhutas oma sõnavõtus füüsikalise eksperimendi ja õpilaste teadmiste kvaliteedi otseseost. Sõnavõtja arvates tuleb õpetajaid praktilisteks töödeks paremini ette valmistada.

Põhjalikumalt analüüsis katsete demonstreerimist ja laboratoorsete tööde korraldamist füüsikatundides Vene NFSV Koolide Teadusliku Uurimise Instituudi laboratooriumijuhataja V. Burov oma ettekandes «Praktilise suunitluse tugevdamisest keskkooli füüsikakursuses». Ta nimetas põhipuudusena asjaolu, et koolides ei teostata kõiki programmilisi katseid. Demonstratsioonkatsed täidavad reeglina õpitava illustreerimise funktsiooni, liiga vähe kasutatakse seda eksperimendiliiki uute teadmiste andmisel.

V. Burov ei olnud rahul ka laboratoorsete tööde korraldamise praktikaga. Laboratoorseid töid tehakse üksnes õpitu kinnistamiseks, harva uue materjali õppimisel. Õpilased on tavaliselt tööks halvasti ette valmistatud, mistõttu suur osa tunnist kulub nende instrueerimiseks, töö sooritamiseks ent jääb vähe aega. Vähe kasutatakse lühiajalisi frontaalseid katseid. Kontroll tööde sooritamise üle on puudulik ja õpilaste hindamine sageli ebaobjektiivne. Mõnigi kord pannakse hinne esitatud aruande, aga mitte omandatud oskuste järgi.

Frontaalsete laboratoorsete tööde efektiivsuse tõstmiseks tuleks V. Burovi arvates

- ☐ sooritada osa laboratoorseid töid enne teema õppimist või selle õppimise ajal,
- ☐ tõsta tööde sooritamisel õpilaste iseseisvusastet,
- ☐ pöörata rohkem tähelepanu eksperimenteerimisoskuste kujundamisele,
- ☐ suurendada frontaalsete laboratoorsete katsete arvu,
- ☐ hinnata tööde sooritamist objektiivsemalt,
- ☐ kujundada õpilastel sihipäraselt töökultuuri.

Õpetamise Sisu ja Meetodite Teadusliku Uurimise Instituudi laboratooriumijuhataja O. Kabardin võttis oma ettekandes «Füüsikaline eksperiment täiustatud füüsikaprogrammis» vaatluse alla praktikumide kasuteguri suurendamise võimalused. Ettekandja on seisukohal, et tuleb taotleda praktikumitööde süsteemi, aga mitte tööde kogumit. Praegune praktika võimaldab õpilasel sooritada 3—4 sarnast tööd (näiteks raskuskiirenduse määramiseks). O. Kabardin on koos kaastöötajatega iga klassi jaoks välja töötanud praktikumitööde süsteemi, milles tööd grupeeritud teemati. Nii on mehaanikakursuses eraldatud kuus teemat, iga teema juures on nimetatud tööd, millest õpilasel tuleb valikuliselt sooritada üks.

Ka O. Kabardin leidis, et õpilased kulutavad tunnis liiga palju aega tööjuhendiga tutvumiseks. Selle vältimiseks tuleb iga õpilane varustada praktikumitööde komplektiga ja arvestuslehega. Siis toimuks põhiline tööks valmistumine kodus.

ALEKSANDER SAVIK,
Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi vanemteadur

EINAR KRUUS

1. augustil suri ootamatult Eesti NSV Riikliku Kutsehariduskomitee kolleegiumi liige, koolivalitsuse juhataja, Eesti NSV teeneline kutseharidustöötaja **Einar Kruus.**

Vabariigi kutseharidussüsteem on Einar Kruusi isikus kaotanud andeka pedagoogi, mitmekülgse hariduselu organisaatori ja juhi, kommunisti, kes kogu oma elu pühendas noore tööliskaadri õpetamisele ja kommunistlikule kasvatamisele.

E. Kruus sündis 14. juulil 1931. a. Tallinnas. Lõpetanud 1950. aastal keskkooli, jätkas ta õpinguid Tallinna Polütehnilises Instituudis. 1955. aastast alates töötas E. Kruus vabariigi kutseharidussüsteemis õpetajana, direktori asetäitjana ja direktorina. 1969. aastal edutati E. Kruus tööle Eesti NSV Riiklikku Kutsehariduskomiteesse esialgu õppe-kasvatustöö osakonna juhataja asetäitjaks, siis selle osakonna juhatajaks. 1974. a. jaanuarist töötas ta koolivalitsuse juhatajana. 1971. a. juunikuust oli E. Kruus komitee kolleegiumi liige.

Kõigil töökohtadel õigustas E. Kruus Kommunistliku Partei kõrget usaldust, pühendas kogu oma energia, teadmised ja oskused noore põlvkonna kasvatamisele, vabariigi kutseharidussüsteemi arendamisele, kutsekoolide õppe-kasvatustöö pidevale täiustamisele.

E. Kruus osales aktiivselt ühiskondlik-poliitilises elus komitee parteibüroo liikmena, propagandistina ja lektorina. Aastaid tegutses ta aktiivselt Vabariikliku Rahvakontrolli Komitee ühiskondliku inspektorina.

E. Kruusi on autasustatud medaliga «Vapra töö eest. Vladimir Iljitš Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamiseks», Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega, rinnamärgiga «NSV Liidu kutsehariduse eesrindlane». 1978. aastal anti talle ENSV teenelise kutseharidustöötaja aunimetus.

Helge mälestus Einar Kruusist, kommunistist, võimekast hariduselu juhist, suurepärasest inimesest ja kolleegist jääb alatiseks püsima tema töökaaslaste ja kogu vabariigi kutseharidustöötajate südameisse.

Eesti NSV Riiklik Kutsehariduskomitee

Agitatsioonilehti on vabatahtliku tuletõrje noortesalgad (VTNS-id) koolides välja andnud viimasel viiel õppeaastal. 1980/81. õ.-a. peale on ettevõtmine kolmest VTNS-i võistlusülesandest kõige kaalukam. Agitatsioonilehe väljaandmisega asendatakse nelja varasemat võistluskohustust: näitagitatsiooni vahetamist stendil, tuletõrjepropaganda hommikuid, tuletõrjeviktoriini 1.—5. kl. õpilastele ja tuletõrje-korrapidamist.

Agitatsioonileht on seinaleht ainult väliselt. Paraku peavad mitmed koolid agitatsioonilehte seinaleheks ka sisuliselt. Ometi on hindamistingimuste kaudu (need on kõikidel VTNS-idel) teada, et noortuletõrjujate agitatsioonilehe ülesandeks on propageerida tuletõrje eeskirju (tuleohutusnõudeid), kritiseerida neid eiranud õpilasi ja kiita tublimaid noortuletõrjujaid. Kõik muu (ka teave tulekahjudest) on n.-ö. pealekauba. Et agitatsioonileht on määratud kogu kooliperele, ei sobi selleks laualeht.

Hindamistingimustes nõutakse, et VTNS-i agitatsioonileht oleks koolis üleval vähemalt ühe nädala. Alles seejärel viiakse leht tuletõrjeühingusse ülevaatusele (hindamisele). Paljud koolid aga ei taha sellest nõudest kinni pidada. Küllaltki suur osa koolide VTNS-e ei märgi agitatsioonilehele ka täpset (kuupäevalist) ilmumisaega. Järgmisest õppeaastast alates täpse ilmumisajata või koolis vähem kui kuus päeva üleval olnud agitatsioonilehti ülevaatusel ei hinnata.

Agitatsioonilehti hindab ülevaatusel tuletõrjeühingu žürii 100-pallilises süsteemis. 1980/81. õ.-a. esitas 218 noortuletõrjujate salka (51,5%) oma lehe ülevaatusele. Ülevaadatud lehtede keskmiseks hindeks kujunes 60 palli. 8-kl. koolide VTNS-ide väljaandeid oli ülevaatusel märksa arvukamalt kui keskkoolidel. Seejuures olid 8-kl. koolide noortuletõrjujate agitatsioonilehed ka paremad. Maksimaalse hinde sai iga seitsmes väljaanne. Ebarahuldavaid väljaandeid oli siiski rohkesti, ligi 40%.

Noortuletõrjujate salkade agitatsioonilehti hinnatakse 10 tingimuse täitmise põhjal. Iga tingimuse täielikul täitmisel antakse 10 palli. Lihtsustamaks hindamissüsteemi, loetakse tingimuse osaline täitmine võrdseks täitmata jätmisega. Seitsmes tingimuses määratakse nende täielikuks täitmiseks arvulised miinimumid: propageerida 5 tuleohutusnõuet; laita kolme õpilast, kes patustasid tuleohutusreeglite vastu; kiita 3 tublimat noortuletõrjujat. Sealjuures peab olema niisama palju illustratsioone, vastavalt rubriigile joonistusi, karikatuure ja fotosid. Kolme tingimusega esitatakse kvaliteedinõuded kriitilise teksti löövusele, käekirjale ja õigekeelsusele ning illustratsioonidele. Veel peetakse vajalikuks, et rubriigid oleksid pealkirjastatud. Kuid pealkirjad, mis on ühel kõrgusel ja kõrvuti, ei tohi tekitada visuaalset monotoonsust (erinegu kas värvilt, suuruselt või tähetüübilt). Lehe välispildile ei tule kasuks värvikirevus — mitme värvi peaaegu võrdselt sagedane esinemine ja dominantvärvi puudumine.

Kriitika loetakse tähtsaimaks rubriigiks. Lehtede võrdse hinde puhul saab pingereas kõrgema koha leht, kus kriitikanurk on parem. Järelikult on kriitika domineerivaks materjaliks agitatsioonilehes ja peaks olema ka vastavalt esile tõstetud. Kahjuks aga teatakse seinalehes materjali paigutamisest (murdmisest e. küljendamisest) ja selle uutest viisidest vähe. Sama võib öelda ka agitatsioonilehe kohta, kui pole harjutud veergudega, rääkimata visuaalsest mürast hoidumisest.

Tuleohutuse nõudeid võib propageerida mitmeti. Sobivad värsid, dialoog, ristsõna- ja piltmõistatused. Mõistatuse korral tuleks teatada õiged vastused. Parem on anda need peidetult (kirjutatud alt üles, paremalt vasakule või tähtedel jalad ülespidi). Rohkem elevust nuputamiseks. Ristsõnamõistatuse korral pole illustratsioone tarvis.

Punakikka sõprade laitmisel suurendavad pilavust nende oma seletused. Kirjas olgu ka süüdlase mõlemad nimed ja klass, sest laitus mõjub üksnes konkreetsena ning peab seepärast olema personaalne. Tublisti võimendavad süüdistust aga kritiseeritute fotod. Laitmisel võib kasutada ka satiiri lühivorme, nagu kuulutused, mitmesuguste dokumentide vormid jms. Levinud on satiir värssides.

Tublimate noortuletõrjujate esiletõstmisel tuleks kindlasti öelda, mille eest neid kiidetakse. Vähe on fotost või viitest «VTNS-i aktivist». Lubatud võtteks on kiidetu fotost väljalõigatud peale keha juurdejoonistamine. Kiituse võib reastada värssides.

Lõppenud õppeaastal olid noortuletõrjujate agitatsioonilehed tasemel Võru rajooni koolides. 25 rajooni noortesalgast esitas ülevaatusele oma agitatsioonilehe 22, kusjuures saadi 25 VTNS-i kohta lehtede keskmiseks hindeks 73,2 palli. Suuremaid loomingulisi leide täheldasid hindajad Mõniste (juhendav õpetaja E. Tamm), Lepistu (L. Tammiksaare) ja Loosi 8-kl. kooli (H. Juhkam) väljaannetes. Esimeses neist kasutati tuleohutusnõuete tutvustamiseks ristsõnamõistatust, teistes dialoogi. Osavõtult ja lehtede tasemelt järgnesid Võru rajooni koolidele Põlva, Viljandi, Kohtla-Järve, Paide ja Valga koolid. Uudses ja õnnestunud vormis propageeriti tuleohutusnõudeid ka Nissi (M. Tamm), Tiirimetsa (S. Nuum), Mäetaguse (A. Õunap) ja Kuuste 8-kl. kooli (A. Lindström) VTNS-i agitatsioonilehes.

Kriitikat oli ainult kolmandikus agitatsioonilehtedest. Ülejäänuis nagu häbeneti oma tema kogemused on eesrindliku praktilise kogemuse ja teoreetilise mõtte pideva vastastikuse rikastava mõjutamisprotsessi tulemus ja tunnistus.

NOOR-TULE-TÕRJUJATE AGITAT-SIOONI-LEHT

Loomulikult on meil meeldiv tõdeda, et andnud välja patuseid väljaspool kooli teatavaks teha.

Tublimaist noortuletõrjujaist teatas veidi üle poole agitatsioonilehtedest. Jääb arusaamatuks, miks nii vähe.

Tuletõrjeühingud premeerivad ka aktiivsemaid hooldusõpetajaid. Kui hooldusõpetaja on tuletõrjeühingu liige, loetakse ta tuletõrjeaktivistiks ning sõltuvalt VTNS-i tegevuse üldhindest (miinimumiks on 70 palli) on tal õigus kuni 6-päevasele lisapuhkusele, mis liidetakse korralisele puhkusele. Ettepaneku lisapuhkuse andmiseks teeb kooli direktorile tuletõrjeühing. Viimane samm oleneb koolidirektorist. 1979/80. õppeaastal esitati lisapuhkuse saamiseks 205 hooldusõpetajat 428-st.

Eriti heade agitatsioonilehtede eest premeerib hooldusõpetajaid rahaliselt vabariigi tuletõrjeühing. Seekord said preemia Malle Tamm Nissist, Aita Õunapuu Mäetaguselt, Silvia Nuum Tiirimetsast, Anne Lindström Kuustest, Villu Vuks Paide kutsekeskkoolist nr. 25 jt., kokku 34 hooldusõpetajat. Kui noortuletõrjujate salk tuleb kohalikus tuletõrjeühingus oma koolide grupis esikohale, kusjuures agitatsioonilehte hinnati vähemalt 80 palliga, VTNS-i liikmete väljaõpet 100 palliga (kõige hõlpsamini täidetav ülesanne) ja esinemist tuletõrjespordi võistlustel vähemalt 60 palliga (saada 60% maksimaalselt võimalikest punktidest), on hooldusõpetajal ainuisikuliselt õigus 30-rublalisele rahalisele preemiale. 1979/80. õppeaastal küündisid seatud «latti» ületama 8 keskkooli ja 10 8-kl. kooli VTNS-id.

RALF LINNTAMM,
vabariigi tuletõrjeühingu-vaneminstruktor

Saksa DV. Berliini lapsed.

MARGUS VIIKMAA foto

TEADAANDED

NBI Raskuste tõttu õpetajate tariifitseerimisel ei ole võimalik alustada vene keele õpetamist 1. klassis 2. õppeveerandist, nagu see oli varem kavandatud. Seega tuleb lugeda 1981/82. õ.-a. õppeplaani märkuse nr. 11 esimene lõik kehtetuks («Käskkirjad ja Juhendid» (koolidele) nr. 4 (94), Tln., 1981, lk. 8, p. 11) ja alustada vene keele õpetamist kõikides koolides 1. septembrist.

ÕPIKUTE JA METOODIKA OSAKOND

Tartu 7. keskkool vajab kõrghariduse matemaatikaõpetajat ja pioneerijuhti. Helistada tel. 3-42-39.

Rapla keskkool vajab algklassiõpetajat.

Tallinna N. V. Gogoli nim. 21. keskkool vajab tütarlaste kehalise kasvatuse õpetajat ja vanempioneerijuhti. Aadress: Tallinn, Gogoli t. 6, tel. 42-44-94 või 42-61-98.

ÕNNITLEME TEID!

Kalju Algro, Nõo keskkooli direktor, 60. sünnipäeval.

Terese Uudeküll, Rõngu 8-kl. kooli õpetaja, 60. sünnipäeval.

Aino Kangur, Tapa 1. keskkooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Ilme Nells, Haapsalu Rajooni Spetsialiseeritud Spordikooli direktor, 55. sünnipäeval.

Evi Hiiemaa, Ants Lauteri nim. Märjamaa keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Astra Massakas, Imavere 8-kl. kooli direktor, 50. sünnipäeval.

Saime Nõgene, Valga 1. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Hele-Mall Paas, Tallinna Pedagoogilise Kooli kaugõppeosakonna metoodik, 50. sünnipäeval.

Irma Pentla, Paide 1. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Vello Punning, Tartu 8. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Vaike Valdmann, Kohtla-Järve 17. keskkooli direktori asetäitja, 50. sünnipäeval.

Johannes Vapper, Narva 2. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Kuidas kirjutas «Pedagoogika» reageerib mitmesugustele kasvatamise ja õpetamise probleemidele arenenud sotsialismis? Sellele küsimusele vastab kirjastuse direktor ajalookandidaat VIKTOR HELEMENDIK.

Oma esmajärguliseks ülesandeks peame aja nõuete kohaselt tutvustada lugejatele NSV Liidu Pedagoogika Akadeemia instituutide teadlaste kõige aktuaalsemate uuringute tulemusi. Planeerides sarja «Педагогическая библиотека» kannab kirjastus hoolt selle eest, et varustada lugeja üldise pedagoogilise kultuuriga. See on printsipiaalselt tähtis. Lugejatele raamatuid soovides orienteerib kirjastus neid mitte retseptide otsimisele, vaid kasvatusprotsessi loomingulise mõtestamise teele. Viimastel aastatel on eespool nimetatud sarjas antud välja järgmised raamatud: K. Marx, F. Engels «О воспитании и образовании», K. Ušinski, A. Lunatšarski, A. Makarenko, S. Šatski ja P. Blonski valitud pedagoogilised teosed. Lenini juubeliaastal — kaheköiteline «В. И. Ленин о воспитании и образовании». Tahaks nimetada ka N. Krupskaja pedagoogilisi teoseid kuues köites, poola pedagoogi Janusz Korczaki töid, V. Suhhomlinski kogutud teoseid kolmes köites.

1981. aastal näevad veel trükivalgust kaks ülemaailmse tunnustusega raamatut: suure tšehhi pedagoogi Jan Amos Komensky ja prantsuse valgustaja Jean Jacques Rousseau teosed.

1979. aastal andsime NSV Liidu PA presidendi V. Stoletovi toimetamisel välja raamatu «Диалоги о воспитании». Dialoogi vorm võimaldab üht või teist järeldust sügavamalt põhjendada või see ümber lükata. Meil polnud vaja oponente otsida. Kasvatusküsimustes on, mille üle vaielda. Seda ajendavad igapäevaelus juurdunud konservatiivsed arusaamad, elulised tähelepanelikud ja lihtsalt erinevad seisukohad... Raamatu alapealkiri näitab, et see on mõeldud lastevanematele. Kuid ma soovitaksin seda ka pedagoogidele ja vanempioneerijuhtidele. Selles on jutt kõlbelise, töö- ja ideelise kasvatuse ühtsusest, kodaniku kujunemisest.

Sel aastal ilmus esimene raamat tsüklist «Мир детства» — «Дошкольник». Ülejäänud — «Младший школьник», «Подросток» ja «Юность» ilmuvad lähematel aastatel. Nimetatud tsükkel on esimene katse luua suure teadlaste kollektiivi — pedagoogide, psühholoogide ja füsioloogide — jõul spetsiaalne entsüklopeedia lastevanematele ja kasvatajatele.

Tegevpedagoogidele ja -kasvatajatele on määratud sari «Воспитание и обучение. Библиотека для учителя» ja «Передовой педагогический опыт» (käesolevast aastast nimetusega «Педагогический поиск: опыт, проблемы, находки»).

Esimesena nimetatud sarja mahult väikesed brošüürid valgustavad koolipedagoogika üksikprobleeme. Nimetagem ilmunud raamatuid: V. Obuhhovi ja V. Bermani «Изучение Конституции СССР и формирование коммунистического мировоззрения школьников»; Z. Kovalenko ja M. Jaštšenko «Формирование идейной убежденности старшеклассников». Pedagoogidele võib soovitada ka mitmeid meie kirjastuse teaduslikke väljaandeid: «Пути формирования коммунистических взглядов и убеждений старшеклассников» R. Rogova toimetamisel, V. Pidkasistõhhi «Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении», V. Rožděstvenskaja «Индивидуальные различия работоспособности», B. Ananjevi «Избранные психологические труды».

Seades ülesandeks eesrindliku pedagoogilise kogemuse propageerimise, pean silmas sarja «Педагогический поиск: опыт, проблемы, находки». Me anname endale aru sellest, et selliste raamatute kirjutamine pole kerge. On ju pedagoogilised võtted ja oskused üpris mitmekesised ja individuaalsed. Asja olemus pole selles, et teiste leide ja võtteid kopeerida, vaid selles, et aidata lugejal arendada pedagoogilist mõtlemist, innustada teda pedagoogilisele loomingule. Näitena tahaks tuua kogu meie maal tuntud õpetajast novaatori V. Šatalovi 1979. a. ilmunud raamatut «Куда и как исчезли тройки». Vaidlused Šatalovi metoodika üle käivad juba palju aastaid. Tal on õpetajate ja õpilaste hulgas sadu ja tuhandeid järgijaid, on ka vastaseid. Seda tähtsam oli välja anda raamat, mille aluseks on rohked kogemused ja eksperimendid ning mis kujutab endast katset lahendada kõige teravamaid haridusprobleeme. Nende hulka kuuluvad õpilaste ülekoormuse likvideerimine, nendes huvi ja armastuse äratamine õppimise ja töö vastu, aktiivsuse ja iseseisvuse arendamine. Šatalovi meetodi üksikasjadesse tungimata tahan rõhutada, et

MIDA PAKUB KIRJASTUS «PEDAGOGIKA»

V. Šatalovi raamatu, oleme meie, kirjastajad, rahuldanud üldsuse aktuaalse nõudluse. Selles veenavad meid kümned kirjastusele saabunud kirjad, taolised järgmisele: «Kirjastus on teinud ääretult kasuliku teo, näidates sellise inimese töökogemusi, mille vastu on õpetajaskonna huvi tõeliselt mõõtmatu... Väga veenev, aga oma seisukohta sügavalt argumenteeriv, elavalt ja huvitavalt kirjutatud V. Šatalovi raamat sisendab meile kindlust selles, et õppekasvatusprotsessi optimeerimise teede väsimatu otsing annab ilmtingimata positiivseid tulemusi.» Selle kirja all on Moskva lähedal asuva Lossinopetrovski 2. kooli 54 õpetaja nimed.

1981. aastal ilmub juba nimetatud sarjas M. Štšetinina raamat «Объять необъятное» (Belgorodi oblasti Jasnozorjevo kooli kogemustest). Autor jutustab Leninliku Komsomoli preemiaga autasustatud pedagoogilise kollektiivi loomingulistest otsingutest, loomaks koolis tingimused harmooniliseks isiksuse kasvatamiseks. Teises raamatus «Когда легко учиться» jagab Moskva õpetaja S. Lõssenkova oma kogemusi sellest, kuidas tal on õnnestunud õpilastes õpihuvi äratada ja tänu sellele häid tulemusi saavutada.

Selleks et noored saaksid oma teadmisi iseseisvalt täiendada ning teadusliku ja poliitilise informatsiooni tulvas orienteeruda, on kirjastus esimesena meie maal asunud noorsoole välja andma uut tüüpi populaarteaduslikku kirjandust — entsüklopeedilisi sõnaraamatuid teadmiste eri valdkondades. Lähtume sellest, et ükskõik missuguse teadmisteharu omandamine on mõeldamatu ilma sõnaraamatute ja teatmeteosteta.

Iga köide järgib tähelepanuväärselt printsiipi, kolmandiku mahust võtavad endale illustratsioonid — joonistused, värvi- ja must-valged fotod, kaardid, skeemid. Autorid, kelleks on silmapaistvad teadlased, kirjanikud, kunstnikud, kannavad hoolt mitte ainult selle eest, et noored lugejad saaksid võimalikult rohkem teadmisi, vaid annavad ka praktilise iseloomuga nõuandeid — katsete sooritamiseks, mudelite ja seadmete konstrueerimiseks. Need raamatud on mõeldud keskmisele ja vanemale koolieale.

1979. aastal ilmus trükis Moskva XXII olümpiamängudele pühendatud «Энциклопедический словарь юного спортсмена», mis sisaldab vastuseid sadadele küsimustele.

1980. aastal anti välja entsüklopeedilised sõnaraamatud noorele astronoomile ja noorele tehnikule, käesoleval aastal ilmuvad need geograafile-kodu-uurijale ja noorele loodusesõbrale. Lähematel aastatel saavad noored lugejad samasugused sõnaraamatud keemia, maaharimise, loomakasvatuse, matemaatika ja ajaloo kohta.

Õpilaste hulgas on teenitud populaarsuse saanud sari «Ученые—школьнику». See abistab neid ka kutsevalikul. Selle sarja raamatute kirjastamisel on põhinõudeks see, et teaduse ja tehnika viimastest saavutustest peavad vanemad õpilased kuulma meie maa teadlaste suu läbi. Nad jutustavad kõitvalt teadusliku tõe otsimise keerulistest teedest, tehnika saavutustest. Näiteks 1980. a. ilmunud raamatus «Огонь сшивает металл» kõnelevad selle autorid — akadeemik B. Paton ja J. Patoni nim. Elektrikeevituse Instituudi vanemteadur A. Kornijenko keevituse ühest kõige enam levinud tehnoloogilisest protsessist. Lugejad tutvuvad keevituse arenguloo põhietappidega, saavad teada suurest panusest, mida sellesse teaduse ja tehnika valdkonda on andnud vene ja nõukogude teadlased ning leiutajad. Samalaadsed on ka sarja teised väljaanded B. Derjagini ja D. Fedossejevi «Алмазы делают химики», J. Kolesnikovi ja J. Glazkovi «На орбите — космический корабль».

Nimetatud sarja puhul on uudseks humanitaarteadlaste kaasamine autoritena, et valgustada ajaloo, sotsioloogia, filosoofia ja poliitika aktuaalseid probleeme. Nii jutustab nõukogude ajaloolane, populaarsete raamatute «Вашингтон», «Рузвельт», «Загадки Пирл-Харбора», «1 августа 1914 года» autor N. Jakovlev USA Luure Keskvalitsuse tekkimisest, ajaloost ja eesmärkidest raamatus «ЦРУ—орудие психологической войны». Ilmekate näidete varal avab ta ameerika luure tegevuse maailma progressiivsete jõudude vastu: jutt on LKV tegevusmeetodidest Guatemaalas, Iraanis ja Tšiilis, klassivaenlase füüsilise likvideerimise katsetest. Raamatus on veenvalt paljastatud LKV provokatsioonikampaania «inimõiguste» kaitseks.

1980. a. nägi trükivalgust raamat «Куликовская битва». Ajaloodoktor V. Buganov on mitmesuguste algallikate abil taastanud eredad leheküljed vene rahva rahvuslikust vabadusvõitlusest Kuldhordi ikke vastu.

Niisugused raamatud annavad lugejatele mitte ainult uusi teadmisi, vaid soodustavad ka nende maailmavaate ja klassihoiaku kujunemist.

(Ajakirja «Vožatõi» k. a. 5. numbris ilmunud intervjuu põhjal.)

НЫУКОГУДЕ ЫПЕТАЯ (СОВЕТСКИЙ УЧИТЕЛЬ) ИНДЕКС 59766

Toimetaja aset. V. EKSTA

Toimetuse aadress: 200 001, Tallinn, Pikk t. 40.

Telefonid: üldtelefon 601-447, toimetaja 601-318, toimetaja asetäitjad 440-381 ja 601-447, vastutav sekretär 449-397, ideoloogiaosak. 601-447, pedagoogika- ja teadusosak. 448-916, koolikorralduse osak. 448-916, humanitaarainete ja esteetilise kasvatuse osak. 601-447, algõpetuse ja koolieelse kasvatuse osak. 440-381, töökasvatuse ja õhtukoolide osak. 601-318, korrektuur 601-935.

Väljaandja: kirjastus «Perioodika», Tallinn, Pikk 73.

«Nõukogude Õpetaja» ilmub igal laupäeval.

Tellimishind: aastaks 1 rbl. 4 kop., poolaastaks 52 kop., kvartaliks 26 kop. Üksiknumbri hind 2 kop.

Trükipoognald 2. Tiraaž 15 600.

EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt. 67-a.

«Ныукогуде ыпетая» — орган Министерства просвещения ЭССР и Профсоюза работников просвещения, высшей школы и научных учреждений Эст. ССР. гор Таллин.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

МВ-08203 Tellimise nr. 2628